

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO IR TEISĖS
FAKULTETAS

LUKAS LIEPINITIS

Tarptautinės prekybos ištęstinių magistrantūros studijų programa

OFŠORINIO VERSLO MASTAI IR PASEKMĖS LIETUVOS EKONOMIAM
ŪKIUI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – prof. dr. Eglė Kazlauskienė.

Vilnius, 2022

TURINYS

IVADAS.....	3
1.OFŠORINIO VERSLO TEORINIAI ASPEKTAI	5
1.1. Ofšorinio verslo samprata ir ypatumai	5
1.2. Ofšorinės jurisdikcinės zonos ir įmonių registravimo procedūra juose	9
1.3 Ofšorinių įmonių privalumai ir trūkumai	13
1.4. Mokesčių planavimas ofšorinėse jurisdikcinėse zonose	16
1.4. Ofšorinių įmonių ekonominė kontrolė ir teisinis reglamentavimas	20
1.5. Ofšorinio verslo įtaka šalių ekonomikoms.....	21
2.TYRIMO METODOLOGIJA	25
2.1.Tyrimo seka.....	25
2.2.Lietuvos eksporto ir importo dinamika 2015-2020 metais	25
3.LIETUVOS EKSPORTO IR IMPORTO ANALIZĖ Į OFŠORINES VALSTYBES IR JŲ MASTAI	28
3.1.Lietuvos bendrojo eksporto ir importo pagal visas valstybes rezultatai	28
3.2.Lietuvos bendrojo eksporto ir importo kiekio palyginimas su jurisdikcinių zonų eksporto ir importo kiekiais.....	28
3.3. Lietuvos eksporto ir importo analizė, naudojant jurisdikcines zonas	30
IŠVADOS.....	45
ŠALTINIAI	46
SANTRAUKA	50
SUMMARY	51
ANOTACIJA	52
ANNOTATION	53

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas: Ofšorinis verslas užsienyje veikia jau daugelį metų. Stiprėjant Lietuvos ir tarptautinių įmonių konkurencijai bei esant aktyviai ekonomikos plėtrai, sunku išsilaikyti rinkoje. Nuolatos auganti konkurencija tarp įmonių skatina jas ieškoti ne tik verslo, mokesčių optimizavimo sprendimų, bet ir rizikos versle mažinimo galimybių, todėl visame pasaulyje daugybę kompanijų vykdo savo ūkinę veiklą pasinaudodamos ofšorinėmis jurisdikcijomis. Tokių kompanijų pagrindinis tikslas – mokesčių mokėjimo optimizacija.

Pagrindinis ofšoriniu jurisdikcijų privalumas – galimybė legaliai sumažinti produkto pagaminimo kaštus ir mokesčius bei apsaugoti savo turimą turtą. Ofšorinės jurisdikcijos pasižymi tokiomis savybėmis kaip politinis stabilumas ir konfidencialumas nuosavybės, finansinių operacijų atlikime. Šiose, dažniausiai mažose valstybėse, taikomi maži pelno, pajamų ir turto mokesčiai užsienio šalių verslininkams ir investuotojams. Taip pat pažymėtina, jog organizuojant tarptautinį verslą, ofšorinių įmonių panaudojimas suteikia tokius privalumus kaip minimalus pelno apmokestinimo, pajamų mokesčio sumažinimas, įmonės turto apsaugojimas nuo galimos turtinės atsakomybės ir daugelį kitų privalumų.

Tačiau tokia verslo organizavimo forma turi ir tam tikrų trūkumų. Pagrindiniai yra tokie kaip ofšorinės įmonės nuosavybės įrodymas, ofšorinės jurisdikcijos stabilumas, turto ir pajamų pervedimas bei paskirstymas iš ofšorinės įmonės į pagrindinę įmonę. Taip pat kyla dvejonų dėl mokestinio piktnaudžiavimo. Ofšorinio verslo vykdymo esmė yra mokestinės naštos mažinimas mokesčiais piktnaudžiaujant, bet jų neslepiant. Išskirtina, kad kai kuriose jurisdikcijose dalinai yra sudarytos sąlygos neteisėtai ofšorinių įmonių veiklai, dėl tose šalyse įteisintų ofšorinių įmonių veiklą reglamentuojančių teisės aktų, kurie daro neigiamą įtaką kitų šalių ekonomikoms, tarp jų ir Lietuvos.

Taigi svarbu išsiaiškinti kokias pasekmes ir įtaką vykdomas ofšorinis verslas turi Lietuvos ekonomikai bei kokie yra šio verslo mastai.

Tyrimo objektas: ofšorinis verslas, jo mastai ir įtaka Lietuvos ūkiui.

Problema: Skirtingas įvairių valstybių požiūris į ofšorinį verslą nėra tinkamai teisiškai reglamentuotas ir suderintas, todėl sukelia dviprasmiškų veiklos vertinimo interpretacijų. Siekiant įkurti ofšorinį verslą jurisdikcinėje zonoje ir teisingai planuoti mokesčius, ofšorinis jurisdikcinis nenoras bendradarbiauti su kitų valstybių teisinėmis įstaigomis ir mokesčių administratoriais tampa vis aktualesne problema. Visuotinai pripažįstama, kad ofšorinis verslas daro neigiamą įtaką šalių ekonomikoms, tačiau tikslus mastas nėra ištirtas. Taip pat, nėra tiksliai žinoma kokias pasekmes

Lietuvai ir kitoms šalims sukelia ofšorinis verslas, todėl tikslinga gilintis į šio verslo mastus ir atlikti poveikio vertinimą.

Tikslas: vertinant ofšorinių jurisdikcinių šalių eksporto/importo rodiklius nustatyti ofšorinio verslo mastus ir daroma poveikį Lietuvos ūkiui.

Tiksliui pasiekti buvo išsikelti 5 **uždaviniai**:

1. Pateikti ofšorinio verslo sąvokos analizę ir veiklos ypatumus.
2. Atskleisti ofšorinio verslo privalumus ir trūkumus.
3. Aptarti labiausiai paplitusias ofšorines jurisdikcijas bei jų privalumus.
4. Atskleisti ofšorinio verslo legalumo kriterijus.
5. Pateikti ofšorinio verslo masto ir daromo poveikio Lietuvos ekonomikai lyginamąją analizę.

Hipoteze: Ofšorinio verslo mastai Lietuvoje yra vis didėjantis, o tai sukelia finansines neigiamas pasekmes Lietuvos ekonominiam ūkiui.

Tyrimo metodika:

Siekiant spręsti išsikeltus uždavinius buvo remtasi įvairių mokslo sričių, tokių kaip tarptautinio verslo, ekonomikos, vadybos teisės ir kitų atliktais tyrimais. Vertinant teorinius ofšorinio verslo aspektus, veiklos ypatumus, privalumus ir trūkumus atlikta mokslinės literatūros ir internetinių šaltinių analizė.

Atliekant empirinį tyrimą buvo lyginami ir nustatomi reikšmingiausi ofšoriniai centrai, analizuojami tų centrų mokestiniai aspektai, eksporto/importo rodikliai. Taip pat buvo analizuojami ofšorinio verslo mastai, Lietuvos importo ir eksporto tendencijos į jurisdikcines zonas. Nagrinėjant rodiklių dinamikos tendencijas darbe buvo naudojami Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiami eksporto ir importo duomenys, kuriais remiantis lyginami įvairių metų eksporto ir importo rodiklių pokyčiai ofšorinėse jurisdikcinėse zonose. Rezultatai apibendrinti ir suformuluotos išvados.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro įvadas, literatūros apžvalga su penkiais skyriais, rezultatų analizė, išvados, literatūros sąrašas bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, anotacija. Darbo apimtis – 52 puslapiai.

Tyrimo šaltiniai. Darbe buvo naudotasi Lietuvos Respublikos, Europos ir tarptautiniais teisės aktais, mokslinėmis publikacijomis, moksliniais straipsniais, internetiniais šaltiniais. Iš viso darbe panaudoti 52 šaltiniai.

1. OFŠORINIO VERSLO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Ofšorinio verslo samprata ir ypatumai

Augant ekonomikos atvirumui, didėja tarptautinės prekybos mastai, todėl įmonės ieško galimybių optimizuoti mokesčius, panaudojant ofšorines įmones. Kadangi verslo aplinka Europoje yra pakankamai ištyrinėta, įmonės ieško galimybių, kaip gauti kuo didesnę pelną ir padidinti verslo efektyvumą kitose rinkose, panaudojant ofšorines įmones (Gaidelys, Remeikienė, Gasparenienė, 2014).

Žodis „Offshore“ 1950 metais pirmą kartą buvo išspausdintas Jungtinių Amerikos Valstijų Rytų pakrantės vietiniame laikraštyje. Jame buvo rašoma, kaip viena finansinė organizacija sugebėjo išvengti valstybės kontrolės. Ši įmonė, siekiant išvengti valstybinių institucijų priežiūros ir kontrolės, perkėlė savo verslą į kitą vietą, kuri nebuvo pavaldi Jungtinių Amerikos valstijų teisėsaugai. Ofšorinės įmonės sąvoka suteikia ypatingą organizacinį bei juridinį įmonės statusą, kuris leidžia minimalizuoti arba visai panaikinti pelno ir kitus mokesčius (Edwards, Rugy, 2002). Kiti autoriai apibūdina tai, kaip užsienio valstybėje, kurioje taikomos lengvatinės sąlygos, įsteigta, bet jokia veikla toje valstybėje neužsiimanti įmonė, kuri leidžia sumažinti arba visiškai panaikinti veiklos ekonominius mokesčius (Krugman, Obstfeld, 2006). Kadangi ofšorinė kompanija negali vykdyti verslo veiklos savo oficialioje jurisdikcijoje, nuo to ir kilo terminas „offshore“. Šis terminas turi du apibrėžimus, tai yra reiškia veiklą "už kranto", o Jungtinėje Karalystėje, šalyje kur ofšoro terminas buvo pirmą kartą panaudotas, tuo pačiu reiškia ir veiklą užsienyje (Rapple, 2004).

Vieno bendro apibrėžimo ofšorinės įmonės neturi. Dažniausiai sutinkamas yra apibrėžimas, kuris nurodo, kad ofšorai yra teritorija arba valstybė, kurioje yra įsikūrusių ženklus skaičius finansinių institucijų, vykdančių veiklą kartu su verslu, o jų savininkai nėra šių šalių gyventojai. Dar yra minimas „ofšoro“ apibrėžimas reiškiantis vietą, kurioje yra labai žemas mokesčių tarifas, finansinis reguliavimas, taip pat banko operacijų slaptumas ir anonimiškumas (Bagdonavičius, 2000). Ofšorinės įmonės sąvokos interpretavimas plačiau pateiktas 1.1 lentelėje:

1.1 lentelė. Ofšorinių bendrovių samprata.

Autorius	Apibrėžimas
V. Gaidelys (2003)	Autorius, apibrėždamas lengvatinio mokesčių tarifų valstybių įmones siūlo naudoti sąvoką – ofšorinis centras, kurią, atlikęs ofšorinių centrų veiklos aspektų ir specifikos, principų bei mokesčių politikos aplinkos, kurioje jie veikia, analizę, siūlo formuluoti taip: „Ofšorine jurisdikcine zona galima apibūdinti užsienio teritoriją, kurioje ten įregistruotos įmonės, yra atleidžiamos nuo įprastų mokesčių mokėjimo, remiantis ten galiojančiais teisės aktais, tuomet kai tos įmonės savo veiklą vykdo už ofšorinio centro ar valstybės, kurioje ji yra įregistruota, ribų“.
S. Bagdonavičius (1999)	Autorius išskiria, jog ofšorinėmis įmonėmis vadinamos lengvatinio apmokestinimo zonose ir šalyse registruotos įmonės, kurios gali nemokėti ofšorinėms bendrovėms priskiriamų mokesčių, jeigu įmonė nėra tos šalies rezidentė.
Sakalauskas A. ir bendraautoriai (2001)	Autoriai nurodo, jog ofšorinė įmonės sąvoka, suteikia ypatingą organizacinį bei juridinį statusą, kuris suteikia galimybę sumažinti ar išvengti mokesčių mokėjimo. Išskirtina, kad ofšorinės įmonės statusas siejamas su griežtais reikalavimais vykdyti gamybinę, prekybinę, paslaugų ar kitą veiklą už tos jurisdikcijos, kurioje ši ofšorinė įmonė yra registruota, ribų.
Kembridžo universiteto žodynas	Kembridžo universiteto žodyne ofšorinė įmonė arba kitaip lengvatinio apmokestinimo bendrovė yra apibūdinama kaip lengvatinio apmokestinimo zonoje įregistruota užsienio kapitalo bendrovė. Tokios bendrovės pasižymi ypatingu organizaciniu bei juridiniu įmonės statusu, kuris padeda sumažinti mokesčius ir yra susijęs su griežtais reguliavimais vykdyti ir vystyti įmonės bet kokią veiklą (prekybinę, gamybinę, paslaugų ir kt.) už tos jurisdikcijos (teritorijos), kurioje ši lengvatinio apmokestinimo bendrovė yra registruota, ribų.

Ofšorinis verslas susideda iš ofšorinių įmonių sukūrimo ir jų valdymo ofšorinėse zonose, valstybių tam tikrose teritorijose ar pačiose valstybėse, kuriose pelno ir kitų mokesčių tarifai yra minimalūs arba kur mokesčių tam tikroms verslo sritims netaikomi. Ofšorinio verslo esmė yra ta, kad užsienio valstybėje yra įsteigiamas naujas, savarankiškas subjektas, kuris yra pavaldus jį įsteigusiems asmenims (Blinder, Krueger, 2013). Būtina paminėti, jog ofšorinis verslas paprastai nelaikomas nei

mokesčių slėpimu, nei nusikaltimu - tai tiesiog įstatymo spraga nevienodumas, kai įvairių valstybių įstatymų tarpusavio neatitikimas yra panaudojamas siekiant sumažinti įmonių mokestinę naštą.

Gaidelys (2003) išskiria, kad ofšoriniu centru kūrimo procesus ir tokių įmonių teikiamas naudas išsamiau pradėta analizuoti tik XX amžiaus pabaigoje, apie 1990 m., kai tokio tipo įmonės tapo ypač populiarios dėl mokestinės naštos mažinimo (Gaidelys, 2003). Vaškelaitis ir Nienius teigia, kad priežastys sparčiam ir dinamiškam ofšorinio verslo populiarumo augimui susidarė jau XIX a. Tuomet prielaidas lėmė tai, kad kiekvienas ūkio subjektas, t. y. jo steigėjas, per visą privačią nuosavybę pagrįsto verslo vystymosi istoriją, stengėsi atriboti savo asmeninę nuosavybę nuo įmonės nuosavybės. Pavyzdžiui, kai kuriose šalyse, tame tarpe ir Didžiojoje Britanijoje, įmonę ištikus bankrotui, didžiausi kompanijos steigėjų nuostoliai apsiribotu akcinio kapitalo dydžiu, nes šalyse buvo priimtos steigėjų finansinę atsakomybę mažinančios įstatymų nuostatos. Tai suteikia galimybę skatinti verslą, siekiant, kad esant tuo metu esančiai praktikai, ištikus kompanija bankrotui, kreditoriai galėjo reikalauti atsakyti kompanijos steigėjo ar savininko turtu ir taip visiškai jį sužlugdyti (Vaškelaitis ir Nienius, 2003).

Įstatymais dažniausiai nurodoma, kad ofšorinės įmonės valdymas būtų organizuojamas ir vykdomas už registravimo jurisdikcijos ribų. Tai yra, ofšorinė įmonė negali būti rezidente bei negali vykdyti jokios veiklos toje zonoje ar valstybėje, kurioje ji yra registruota. Tuo tarpu, vertinant teisiniu požiūriu, ofšorinė įmonė, dar kitaip vadinama lengvatinio apmokestinimo kompanija, niekuo nesiskiria nuo kitų įmonių. Tai tokių pačių lygių ūkinių teisinių santykių subjektas, kuris gali dalyvauti sandoriuose lygiateisiškai su kitais fiziniais ir juridiniais asmenimis (Offshore financial services information center, 1998).

Lengvatinio mokesčių tarifų valstybės yra priėmusios specialius įstatymus, kuriuose apibrėžia ofšorinių įmonių statusą. Išskiriama, jog ofšorinei įmonei yra keliami tokie reikalavimai:

- 1) lengvatinio apmokestinimo kompanijos turėtojas turi būti užsienietis. Tai yra negali būti kompanijos registravimo vietos pilietybę turintis asmuo bei nuolatinis jurisdikcinės šalies gyventojas;
- 2) ofšorinė įmonė negali plėtoti verslo, neturi teisės turėti turto bei pajamų jos registravimo jurisdikcijoje;
- 3) lengvatinio apmokestinimo įmonės valdymas, įskaitant sutarčių pasirašymą, akcininkų susirinkimus, direktorių ir valdybos narių tarybos posėdžius, turi būti vykdomas ne įkurtoje jurisdikcijoje, o užsienio šalyse (Ofshore corporation, 2008).

Ofšorinės kompanijos yra formuojamos siekiant įmonę panaudoti kaip turto turėjimo priemone (siekiant apriboti ir išvengti teisinės atsakomybės), apsaugoti turimą turtą, išvengti paveldėjimo mokesčio (paveldėjimo teisėje), priemonę kolektyvinėms investicijoms, apsauga nuo infliacijos, visiškam finansiniam konfidencialumui išsaugoti, palankiam apmokestinimui, valdymui

skiriamų išlaidų sumažinimui, manipuliacijai rinka, pinigų plovimui, vengimui mokėti mokesčius (Stungys ir kt., 2001). Mitchell ir Daniel (2002) nurodo vieną iš ofšorinių įmonių ypatybę tai, jog - jos visiškai ar dalinis atleidžiamos nuo registravimo valstybėje ar jos tam tikroje teritorijoje nustatytų tiesioginių mokesčių.

Gaidelys (2003) išskiria dvi ofšorinių kompanijų panaudojimo galimybes:

1) lengvatinio apmokestinimo įmonių veiklos optimizacija - ofšorinis verslas iš dalies suteikia galimybę minimalizuoti mokesčius ir suteikia galimybę mažinti gaminamos produkcijos savikainą. Tokiu būdu pagamintas produktas ar paslauga rinkoje tampa konkurencingesni;

2) fizinių asmenų asmeniniais tikslais (lengvatinio apmokestinimo įmonės įkūrimas gali padėti spręsti tam tikro asmens ar grupės asmenų finansines problemas) (Gaidelys, 2003).

Lengvatinio apmokestinimo įmonės ypatumai yra susiję su jos nerezidentiniu statusu, kuris reiškia, kad įmonės valdymas ir kontrolė yra užsienio valstybėje, t. y. už įmonės registravimo jurisdikcijos ribų. Tam, kad tokia įmonė funkcionuotų, Ofšorinio įmonės formavimo brošiūroje (2000) nurodoma, kad dažniausiai užtenka pagrindinių įprastos įmonės atributų, tokių kaip savininkas, direktorius, įstatas, steigimo aktas, akcininkų susirinkimų protokolų bei banko sąskaitos (Company express ltd, 2000). Žvelgiant iš juridinės pusės, ofšorinės įmonės niekuo nesiskiria nuo rezidentinių kompanijų, kurių savininkai yra vietiniai ofšorinės jurisdikcijos asmenys. Tačiau išskirtina tai, jog lengvatinio apmokestinimo įmonėms įtvirtintas reikalavimas griežtai vykdyti veiklą tik už jurisdikcijos, kurioje ofšorinė kompanija yra oficialiai registruota, ribų. Tai yra sąlyga, kurią įvykdžiusi ofšorinė kompanija yra atleidžiama nuo visų ar bent didžiosios dalies jurisdikcijos tiesioginių mokesčių.

Kaip nurodo Didžiosios Britanijos Ofšorinių finansinių paslaugų informacijos centras (angl. Offshore financial services information center) lengvatinio apmokestinimo jurisdikcijose galiojantys įstatymai gali numatyti, kad jos teritorijoje būtų įregistruotas kompanijos ofisas, sekretorius ir agentas, tačiau užregistruotas ofisas nebūtinai yra ofšorinės įmonės pagrindinis veikiantis valdymo organas. Jis gali būti, o ne retais atvejais ir steigiamas, kad būtų tik adresas, kuriuo visi suinteresuoti asmenys, tuo tarpu valdžios institucijų atstovai, gali susisiekti su ofšorinės įmonės atstovu (Offshore financial services information center, 1998). Lengvatinio apmokestinimo kompanija gali turėti atstovybes ar kitokius padalinius užsienio valstybėse, tačiau dažniausiai veikia neturėdama realiai egzistuojančio biuro.

Apibendrinant, ofšorinės jurisdikcinės zonos yra nedidelės valstybės, buvusios ar esamos kolonijinės valdos ir kitos, savivaldos mokesčių srityje plačias teises turinčios, teritorijos. Tokių zonų įstatymai orientuoti į ofšorinės įmonės ypatingą statusą ir mokestinių privalumų suteikimą per mokestinės naštos mažinimą.

1.2. Ofšorinės jurisdikcinės zonos ir įmonių registravimo procedūra juose

Tarptautinė vyraujanti ekonominė padėtis, tarptautinė prekyba diktuoja būtinybę kurti ir plėtoti verslą toje ofšorinėje zonoje, kuri geriausia atitinka asmeninius ir įmonės siekius, tikslus ir poreikius. Bene svarbiausias kriterijus turėtų būti lanksti ir gerai vertinama įstatymų sistema, kuri užtikrintų visišką privatumą ir konfidencialumą.

Viena iš priežasčių, kodėl atsirado ofšorinės jurisdikcijos yra didelių mokesčių šalys, kuriuose sunku konkuruoti. Pradėjus steigti ofšorines įmonėse lengvatinio apmokestinimo šalyse, jos pasiūlė galimybę padėti sumažinti gaminamų produktų kaštus, apsaugoti savo turtą ir legaliai sumažinti mokesčius. Išskirtina, kad jau XXI amžiaus pradžioje buvo priskaičiuojama daugiau nei penkiasdešimt ofšorinių jurisdikcinių zonų (Vasileva, 2018). Vienos jų yra suverenios teritorijos, kitos priklausomos kitoms valstybėms, tačiau jas vienija bendras bruožas – mokesčių planavime naudojama palanki apmokestinimo tvarka. Jurisdikcinės zonos pasiūlė savo paslaugą – galimybę sumažinti produkto kaštus, legaliai sumažinti mokesčius ir apsaugoti savo turtą. Pagrindinis skirtumas, kuris skiria tokias šalis nuo kitų valstybių yra maži arba jokių mokesčių įmonėms, kurios toje šalyje nevykdo jokios ūkinės veiklos, o yra tik registruotos (Vainienė, 1998).

Dėka teikiamų palankių ekonominių lengvatų, lengvatinių mažų mokesčių šalių patrauklumas pastaraisiais dešimtmečiais auga (Wu, 2015). Tam įtakos turi ir augantys mokesčiai kitose šalyse, sparti technologinė pažanga, kuri atveria tarptautinio verslo galimybes. Taip pat, ofšorinių šalių populiarumą skatina ir nestabili politinė ar ekonominė padėtis, todėl siekiant apsaugoti verslą ir jo pačius steigėjus vis dažniau renkamos kompanijas steigti būtent šiose šalyse. Skaičiuojama, jog kiekvienais metais maždaug apie 130 tūkstančių įmonių yra naujai įregistruojama mažų mokesčių šalyse (Sun, 2013). Savo dukterines kompanijas ar padalinius ofšorinėse valstybėse ar zonose yra įregistravusios bene visos žinomos pasaulio įmonės, tokios kaip Merrill Lynch, Lloyds, City bankai ir daug kitų (Keller, Schanz, 2013).

Apžvelgiant lengvatinių mažų mokesčių šalyse įkurtas įmones išskirtina, jog jos pasižymi jurisdikciniu politiniu stabilumu, tai yra korporatyviniais įstatymais yra garantuotas jų konfidencialumas (Brucoleri, Perrone, Mazzola, Handfield, 2019). Taip pat jos pasižymi mažu turto, pajamų ir pelno mokesčiais ir kitomis ekonominėmis mokesčių lengvatomis.

Visose lengvatinio mokesčių tarifų valstybėse yra sukurtos palankios sąlygos užsienio investicijų pritraukimui, ofšorinio verslo vystymui, nes yra palankūs mokesčių tarifai ofšorinių įmonių pelnui (pvz. Kipre, pajamos, gautos už Kipro ribų, atleidžiamos nuo pelno mokesčio), daugelyje valstybių gerai išvystyta dvigubo apmokestinimo išvengimo susitarimų sistema, o ofšorinei

įmonei įregistruoti pvz. Tunise, tereikia Tuniso centrinio banko leidimo ir kompanijos įtraukimo į oficialų registrą (Baghdadi, Kheder, Arouri, 2019) .

Dažnai yra manoma, kad ofšorinių kompanijų registracijos procesas ir valdymas yra supaprastintas, tačiau ofšorinių kompanijų steigimo ir valdymo tvarka yra tokia pati kaip ir kitų įmonių, tik ofšorinių jurisdikcijų įstatymai sudaro sąlygas steigti įmones patiems įmonės steigėjams nedalyvaujant, o lengvatinio mokesčių tarifų jurisdikcijoje nevykdantys verslo veiklos turi tam tikrų mokestinių lengvatų (Braunerhjelm, Eklund, 2014). Dažniausiai ofšoriniuose centruose leidžiama naudotis nominalių savininkų ir kreditorių paslaugomis, o reikalavimai bendriems akcininkų susirinkimams bei direktorių pasitarimams neretai yra tik formalūs.

Ofšorinės įmonės valdymas paprastai vykdomas per sekretorinę ar dukterinę kompaniją. Visas ofšorinės kompanijos valdymas dažnai vykdomas anonimiškai, pagal ypatingus konfidencialumo reikalavimus (Zhao, Yang, Zou, Liu, 2019). Murau, Rini ir Hass autorių nuomone, ofšorinėms įmonėms būdinga tai, kad įmonės arba moka mažus pelno mokesčius, kurie įprastai būna iki 5 proc. dydžio, arba tik fiksuotą metinę rinkliavą už jurisdikcinio lengvatinio statuso išlaikymą (Murau, Rini, Haas, 2020). Metinis fiksuotas mokestis, įsigijus ofšorinėje valstybėje ar zonoje įkurtą įmonę, kiekvienais metais turi būti sumokamas jurisdikcijos atitinkamai institucijai už įmonės palikimą registruose, nors ji ir nevykdė jokios veiklos registravimo vietoje. Paprastai įmonės steigėjai pasirenka steigti įmonę jurisdikcijoje, kur taikomi mažesni reikalavimai formuojant įstatinį kapitalą. Dažniausiai akcinis kapitalas būna nedidelis arba simbolinio dydžio, o kartais net nereikalingas, kad įstatinis kapitalas būtų įmokamas visas – pvz., Jungtinių Amerikos Valstijų Delaveryje ofšorinė įmonė galima įkurti turint tik kelių dolerių įstatinį kapitalą (Ramirez ir kt., 2018). Taip pat, kai kuriose jurisdikcinėse zonose yra taikomas visiškai kitoks reikalavimas, kai yra ribojamas maksimalus akcinis kapitalas (Zorome, 2009).

Apžvelgiant padėtį Lietuvoje išskirtina, jog prieš keletą metų tarp lietuvių verslininkų populiariausiomis lengvatinio mokesčių tarifų jurisdikcijomis – kur tiesioginiai mokesčiai mažesni nei Lietuvoje - buvo tapusios Airija ir Kipras (Rastovaitė, 2014). Iš esmės tam, kad šalies mokesčių režimas būtų pripažintas lengvatiniu, neužtenka keleto bruožų, o reikalinga daugelio požymių kombinacija, o pats ofšorinis verslo statusas turi būti propaguojamas, įsisąmonintas ir viešai deklaruojamas. Visos valstybės skatina įvairius darinius su mokestinėmis lengvatomis, pvz. laisvasias ekonomines zonas, kurių 7 yra ir Lietuvoje (Europos komisija, 2016). Gamybinės (dažniausiai) įmonės, veikiančios tokiose zonose, yra atleidžiamos nuo daugelio mokesčių mokėjimo, tačiau dėl to zona dar netampa ofšorine jurisdikcija, nes nepasiekia tokių tiesioginių mokesčių lengvatų kraštutinumų kaip ofšorinė zona.

Apžvelgiant populiariausias ofšorines jurisdikcines zonas ir valstybės nurodoma, kad jos klasifikuojamos pagal kriterijus:

- geografinį išsidėstymą;
- mokesčių dydį (pvz.: mažas pradinio įstatinis kapitalas taikomas Delaverio valstijoje);
- įkurtos kompanijos išlaikymo sudėtingumą ekonominių atžvilgiu (įmonės moka mažus pelno mokesčius, kurie siekia iki 5 proc. dydžio nuo pelno ar fiksuota metinė rinkliava už juridikcinio statuso išlaikymą) (Sharman, 2010).

Dažniausia ir plačiausiai vartojamas juridikcinių zonų klasifikavimas pagal geografinį išsidėstymą. Tokias zonas ar valstybes būtų galima suskirstyti į:

- Ramiojo vandenyno ofšorinius centrus – Nevis, Vanuatu, Kuko salos ir kt. Dažniausiai tai naujai susiformavusios ofšorinės juridikcijos, paprastai apibūdinamos kaip nestabilios, su neaiškia ateitimi ir menkai patikimos.
- Karibų baseino šalys – Bahamų sandraugos salų valstybė, Panama, Bermudų salos ir kt. Tai patys palankiausi mokesčių mokėtojų prieglobsčiai, nes šiose valstybėse arba išvis nėra mokesčių ir yra neapmokestinamos ofšorinės įmonės arba yra numatytas tik fiksuotas kasmetinis mokestis už statuso išlaikymą. Didžiausias trūkumas steigiant ofšorinę įmonę šiose juridikcijose – tai aiški ofšorinė priklausomybė, į kurią gali neigiamai reaguoti įmonės verslo partneriai (O'Donovan, Zeume, Wagner, 2019).
- Viduržemio jūros šalis – Gibraltaras, Kipras, Malta ir kt. Šiose juridikcijose yra keliame didesni reikalavimai registruojamų įmonių veiklai, negu Karibų ir Ramiojo vandenyno juridikcijose. Viduržemio jūros ofšorinėse juridikcijose reikia mokėti nedidelius pelno mokesčius.
- Jungtinės Karalystės teritorijas Europoje – Airijos jūroje esanti Meno sala, Džersio ir Gernsio salos Lamanšo sąsiauryje. Pelno mokesčių šiuose mokesčių mokėtojų prieglobsčiuose nėra, tačiau yra didelis fiksuotas metinis mokestis.
- Jungtinės Amerikos Valstijos - JAV pagal savo ofšorinių įmonių mastą užima trečiąją vietą pasaulyje. Kai kuriose valstijose yra stengiamasi sudaryti kuo palankesnes sąlygas įmonių įregistravimui, nes iš to valstijos gauna didelių papildomų pajamų. Lengvatinių sąlygų suteikimo lydere pagal registruotų įmonių skaičių yra Delavaro valstija, bet ofšorines įmones galima įkurti beveik visose JAV valstijose.
- Kontinentinę Europą – Šveicarija, Austrija, Olandija, nykštukinės valstybės Liuksemburgas, Lichtenšteinas ir kt. Šiose valstybėse ofšorinių įmonių registracijai yra viena iš brangiausių ir įmonėms taikomi dideli mokestiniai bei juridiniai reikalavimai. Dauguma kontinentinės Europos ofšorinių valstybių yra tinkamos tam tikrai specifinei veiklai, kaip

pvz., holdingams, draudimui, bankininkystei ir pan. Mokesčių tarifai šiose valstybėse yra pakankamai dideli – iki 10-15 proc. (Beurden, Jonker, Jonker, 2013).

- Kitas zonas – ofšorinių įmonių registravimas yra įmanomas ne tik tradicinėse salų ar nykštukinėse ofšorinėse jurisdikcijose bet ir pavyzdžiui Rusijoje esančiose Ingušijoje ar Kalmukijoje, bet tai netradicinės jurisdikcijos su gana neapibrėžta ateitimi.

Steigiant ofšorinę kompaniją reikia atlikti įmonės registracijos procedūrą (Chang, 2012) (2 lentelė):

1. Valstybinė registracija	Valstybinės registracijos metu nurodoma kokių turtu atsako skolininkas galimu bankroto atveju – skirtu verslui ar steigėjo asmeniniu. Taip nurodoma aiški atsakomybė kreditoriams.
2. Įmonės pavadinimo sukūrimas	Vienas iš svarbiausių atpažinimo požymių. Pavadinimas gali nesutapti ir nebūti panašus į esamus pavadinimus.
3. Įstatinio kapitalo surinkimas	Įstatinis kapitalas parodo, už kokią sumą ofšorinė įmonė gali turėti akcijų. Dažniausia jurisdikcijose yra renkami fiksuoto dydžio mokesčiai, kurie priklauso nuo įmonės bendro kapitalo.
4. Akcijos	Akcijos ofšorinėse įmonėse gali būti paprastos arba privilegijuotos, suteikiančios daugiau nei vieno balso teisę.
5. Vadovybės rinkimas	Vadovybė renkama akcininkų viešame susirinkime. Vadovybę sudaro pagrindiniai įmonių atstovai, kurie priima svarbiausius sprendimus.
6. Nominalaus direktoriaus paskyrimas	Nominalus direktorius yra paskiriamas pasirašinėti visus dokumentus, bet tuo pačiu jis turi būti nuolankus ir paklusti kliento nurodymams.
7. Sąskaitos banke sukūrimas	Steigiant ofšorinę kompaniją nurodoma, jog nebūtina atidaryti sąskaitos banke, tačiau pačios ofšorinės įmonės pasirenka jas atidaryti ir gali turėti neribotą kiekį.
8. Įmonės sekretoriaus paskyrimas	Sekretorius yra būtinas kiekvienai ofšorinei įmonei tam, kad galėtų atlikti sekretorinės bendrovės paslaugas.
9. Bendrovės dokumentai	Privaloma jog įmonė sudarytų partnerystės sutartis arba steigėjų sutartis.
10. Ofšorinės įmonės biuro registravimas	Biuras turi turėti savo registracijos adresą ir būti bet kurioje vietoje.
11. Registracijos šalyje išrinktas	Agentas rūpinasi naujų darbo vietų sukūrimu ir reikalingas

ir atstovaujantis įmonę agentas	tam, kad valstybinėms institucijoms būtų lengviau perduoti reikalingus dokumentus ir pranešimus.
------------------------------------	---

Apžvelgiant jurisdikcines zonas ir valstybes išskirtina, kad jos yra mokesčių mokėtojų prieglobsčio teritorijos, kuriuose taikomos lengvatinio verslo sąlygos. Tokios zonos klasifikuojamos pagal geografinį išsidėstymą, kompanijos išlaikymo sudėtingumą ar mokesčių dydį. Pabrėžtina, kad tokių įmonių registravimo procedūra, steigimo ir valdymo tvarka yra tokia pati kaip ir kitų įmonių, tik ofšorinių jurisdikcijų įstatymai sudaro sąlygas steigti įmones patiems įmonės steigėjams nedalyvaujant, o lengvatinio mokesčių tarifų jurisdikcijoje nevykdantys verslo veiklos turi tam tikrų mokesčių lengvatų.

1.3 Ofšorinių įmonių privalumai ir trūkumai

Pasaulinėje teisinėje praktikoje verslo, vykdomo ofšorinės įmonės forma, legalumui pagrįsti yra nurodomi su ofšorinėmis įmonėmis susiję privalumai: ofšorinėje įmonėje susikaupęs pelnas apmokestinamas minimaliai arba visai neapmokestinamas. Tai aktualu tiek optimizuojant juridinio asmens veiklą, tiek įgyvendinant vieno ar grupės fizinių asmenų tikslus. Ofšorinio verslo šalininkai teigia, kad bet koks verslo, vykdomo ofšorinės įmonės forma, ribojimas ar bandymas tokį verslą priskirti nelegaliam veda prie neefektyvumo. Moksliniai tyrimai rodo, kad verslo vykdymas ofšorinės įmonės forma mažesnių atlyginimų šalyse, sumažina išlaidas nuo 40 iki 60 proc. (Botis, 2011).

Pagrindinis ofšoriniu jurisdikcijų **privalumas** – galimybė minimizuoti produkto pagaminimo išlaidas, legaliai sumažinti mokamus mokesčius valstybei ir apsaugoti savo asmeninį turtą. Priskaičiuojama daugiau nei penkiasdešimt ofšoriniu jurisdikcijų, kurioms būdingas konfidencialumas finansinių operacijų ir nuosavybės srityse, užtikrintas politinis stabilumas (Erdos, 2010). Šiose, dažniausiai mažose valstybėse, taikomi maži pelno, pajamų ir turto mokesčiai užsienio šalių verslininkams ir investuotojams.

Dar vienas iš privalumų yra tai, jog planuojant mokesčius ofšorinių įmonių pagalba mokesčiai gali būti sumažinti pasirenkant optimalų pajamų pervedimo būdą. Ofšorinėje įmonėje gali būti numatytas įvairių tarpinių struktūrų įkūrimas įvairiose jurisdikcijose. Tokiu būdu mokesčiai atsiranda pačiose palankiausiose mokesčių mokėtojų jurisdikcijose, kuriose galioja tarptautiniai susitarimai dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo (Henry, 2012). Optimalų variantą mokesčių mokėtojas gali pasirinkti tik kruopščiai išnagrinėjęs visas įmanomas alternatyvas. Ofšorinėms įmonėms taikoma kitokia apmokestinimo tvarka, nei tose pačiose jurisdikcijose veikiančioms kitokį juridinį statusą turinčioms įmonėms. Ofšorinės įmonės moka nedidelius pelno mokesčius, kurių

tarifas paprastai nesiekia 5 proc. arba tik fiksuotą metinę rinkliavą už lengvatinio statuso išlaikymą. Daugelyje ofšorinių jurisdikcijų mokesčiai nėra mokami, tačiau gali būti nustatytas specialus vyriausybės ar panašus mokestis. Neretai nuo mokesčių atleistos ar užsienio įmonės moka tam tikrą fiksuotą mokestį registracijos valstybėje (pvz., Meno saloje, Gernsyje ir kt.).

Neapmokestinamų įmonių steigimas susijęs su privalumais, kuriais galima pasinaudoti steigiant tokias įmones – ne tik pajamų mokesčio sumažinimas, bet ir:

- ofšorinių įmonių įsteigimo ir veiklos paprastumas;
- ofšorinių zonų valstybinių institucijų reikalaujamos informacijos apie ofšorinę įmonę nedidelė apimtis atskirose jurisdikcijose;
- ofšorinei įmonei perleisto turto apsaugojimas nuo galimos turtinės atsakomybės;
- pagrindinio(-ių) verslą organizuojančio(-ių) asmens(-ų) konfidencialumo užtikrinimas;
- apsisaugojimas nuo infliacijos;
- kompanijos valdymui skiriamų išlaidų sumažinimas;
- vietos valdžios paramos gavimas ir subsidijavimas;
- efektyvi ir nebrangi bankinė sistema;
- valiutos keitimo kontrolės nebuvimas;
- bankinių paslaugų ir tarptautinės vadybos prieinamumas pasauliniu lygiu;
- pakankamai paprastas Šiaurės Amerikos ir Europos rinkų prieinamumas;
- brangiai kainuojančios biurokratijos nebuvimas ir kt (Chang, 2012).

Ofšorinės įmonės tikrojo savininko konfidencialumas užtikrinamas nominaliųjų direktoriaus išrinkimų, kuris tik formaliai užima šias pareigas, ir nominaliųjų savininkų paskyrimu. Įregistruojant lengvatinių mokesčių įmonę dokumentuose nurodomos nominaliųjų savininkų ir direktoriaus pavardės, taip apsaugant tikruosius. Pažymėtina, jog retais atvejais pasitaiko, jog ir tikrasis įmonės direktorius yra paskiriamas kaip ofšorinės įmonės direktorius. Nominalieji direktoriai ir savininkai dažniausia gaunami yra iš sekretorinės įmonės, kuri specializuojasi ofšorinių įmonių įregistravimo procese ir jų aptarnavime (Botis, 2011). Paskirtas nominalusis direktorius ir savininkai turi pareigą vykdyti tik sudarytoje sutartyje nurodytus veiksmus, kurie apriboja jų įtakos galias. Tuomet įmonė faktiškai valdoma jos tikrojo savininko ar jo įgaliojimą turinčio atstovo, kuris suteikiantį jam galimybę atlikinėti įvairius teisinius veiksmus įmonės vardu.

Pabrėžtina, jog ofšorinės įmonės privalumai, tokie kaip: užtikrintas finansinis konfidencialumas, pajamų, paveldėjimo ir kitų mokesčių išvengimas ar sumažinimas, teisinės atsakomybės nebuvimas, valiutos keitimo kontrolės laisvė, duomenų apie savininkus ir direktorius

konfidencialumas ir neprieinamumas, eksporto/importo apimtys apribojimų nebuvimas yra legalūs ir negali būti išskirti kaip neteisėtai vykdoma veikla. Pabrėžtina, kad ofšorinių įmonių registravimo jurisdikcijos valstybės minėtus privalumus ofšorinėms įmonėms suteikia teisinės reglamentacijos pagrindu.

Nepaisant to, kad verslas, vykdomas ofšorinės įmonės forma, yra plačiai paplitęs ir šia forma vykdomo verslo privalumai yra įtvirtinti ofšorinio verslo jurisdikcijos valstybių teisinėje reglamentacijoje, vis dėlto ofšorinės įmonės turi ir **trūkumų** (Vaškelaitis, Nienius, 2003; Gaidelys, 2016). Pagrindiniai įvardijami:

- finansiniai nusikaltimai,
- mokesčių slėpimas,
- mokesčių vengimas ir piktnaudžiavimas (Gravelle, 2015).

Negatyvus ofšorinės įmonės bruožas yra ir tai, kad didėjant ofšorinių įmonių skaičiui, didėja nedarbas, atsiradęs kaip pasekmė verslui persikėlus į ofšorines jurisdikcijas (Tytko, Sukhan, Koshchynets, 2018). Štai vienas iš JAV senatorių - New Jersey State Senator Shirley Turner teigia, kad valstijos ne tik kad praranda metines pajamas dėl ofšoro, bet kai žmonės tampa bedarbiais, įmonei, kurioje jie dirbo, tapus ofšorine, tai valstijos turi mokėti bedarbio pašalpas (Tang, Asshe, 2017). Tyrimais yra įrodyta, kad per paskutiniuosius 20 metų tik 36 proc. amerikiečių, pradėję darbą įmonei tapus ofšorine, susirado taip pat ar geriau apmokamą darbą, o pajamos ketvirčiui iš šių žmonių sumažėjo 30 proc. ar daugiau.

Dar vienas negatyvus verslo, vykdomo ofšorinės įmonės forma, bruožas yra susijęs su ofšorų klestėjimu. Apie 60 proc. visų privačių lėšų vienu ar kitu būdu patenka į šias šalis. Tokia padėtis neramina didelių mokesčių šalis, kurių dauguma yra Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) narės. EBPO požiūriu, ofšorinėse valstybėse esamos mokesčių sistemos turi neigiamos įtakos, nes mažina tarptautinę konkurenciją.

Gudynienė išskiria kaip vieną iš trūkumų tai, kad dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo ofšorinės įmonės ne visada įtraukiamos į tarpvalstybinius susitarimus (Gudynienė, 2008). Viso to galima pasekmė yra didžiuliai mokesčiai, kurie būtų sumokami tiek užsienyje, tiek įmonės rezidavimo vietoje, nes ofšorinis verslas visada yra susijęs bent su dvejomis valstybėmis. Ypač daug problemų kyla, kai kitoje valstybėje yra mokami dividendai, nes dažnai apmokestinimo teisę turi dvi valstybės: pajamų susidarymo valstybė ir rezidavimo valstybė, ko pasekoje gali atsirasti dvigubas apmokestinimas. Europos Sąjungoje šias problemas sprendžia direktyvos.

Išskirtina, kad dvigubas apmokestinimas yra rimta kliūtis vidinei rinkai. Pagal Europos Bendrijos sutarties 293 straipsnį, valstybės narės yra skatinamos sudaryti dvišales dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis (Carr, 2017). Tai yra patariamojo pobūdžio nuostata, tačiau

valstybės narės nėra visiškai laisvos pasirašydamos tokias sutartis, todėl valstybių narių laisvė yra apribota ne tik nacionaliniu, bet ir dvišaliu lygiu.

Apibendrinant, ofšorinės jurisdikcinės zonos teikia privalumus, tokius kaip lengvatiniai mokesčiai, pagaminto produktų kaštų minimizavimas, užtikrinta galimybė apsaugoti savo turtą bankroto atveju atsakant tik turimomis kompanijos lėšomis. Tačiau išskirtina, kad lengvatinio apmokestinimo zonose vykdoma veikla siejama su trūkumais, tokiais kaip finansiniai nusikaltimai, mokesčių slėpimas, vengimas ar piktnaudžiavimas. Palyginus ofšorinių zonų teikiamus privalumus ir trūkumus darytina išvada, kad neigiami aspektai gali daryti didesnę įtaką, nes turi pasekmių šalių ekonomikoms, tuo tarpu tokiose šalyse įkurtų įmonių teikiamą nauda yra individuali ir naudinga tik steigėjui ar akcininkams.

1.4. Mokesčių planavimas ofšorinėse jurisdikcinėse zonose

Mokesčių planavimas yra viena iš ofšorinės įmonės panaudojimo galimybių, kurią būtų galima apibrėžti kaip įvairių faktorių panaudojimą, kuriant schemas, leidžiančias minimizuoti mokesčių mokėjimą arba kitaip tariant, kaip teisėtomis priemonėmis sumažinti mokesčius (Edwards ir Rudy, 2002). Mokesčiams ir jų planavimui finansiniam stabilumui svarbią reikšmę turi nuoseklus finansinis planavimas, kuris ne tik padeda taupyti, sėkmingai investuoti pinigus, bet ir užsitikrinti finansinę laisvę. Mokesčių planavimas – tai protingo finansų valdymo procesas, leidžiantis pasiekti numatytus tikslus ir įgyvendinti siekius bei padedantis įveikti finansinius barjerus įvairiose verslo srityse bei pakopose. Kitaip tariant, mokesčių planavimas yra išankstinis finansinių atsargų sukaupimo procesas, kuris ateityje tenkins būtiniausius poreikius. Mokesčių planavimo uždavinys yra užtikrinti, kad ateityje reikiamas lėšų kiekis reikiamu laiku padėtų pasiekti užsibrėžtų tikslų (Barrera, Bustamante, 2018).

Mokesčių planavimas yra viena iš svarbiausių finansinio planavimo proceso dalių, kurio tikslas yra pirminis tiesioginių ir netiesioginių mokesčių apimčių variantų skaičiavimas. Kaip yra pasisakęs garsus JAV teisėjas Learned Hand (1972-1961) Helvering V. Grego bylos sprendime: „kiekvienas gali tvarkyti verslo reikalus taip, kad jo mokami mokesčiai būtų kuo įmanoma mažesni, niekas neprivalo pasirinkti mokesčių plano, kuris yra geriausias valstybės biudžetui (Tang, Assche, 2017). Visi tai daro – turtingi ir neturtingi ir tai yra teisėta, nes niekas neprivalo mokėti valstybei daugiau, nei to reikalauja teisė“. Neužsiimant finansiniu planavimu tik nedaugelis galėtų įgyvendinti finansinius savo, bendruomenės, verslo ir kt. tikslus.

Mokesčių planavimo būtinumas ir reikalingumas konkrečiam mokesčių mokėtojui yra tiesiogiai susijęs su jam tenkančia mokesčių našta konkrečioje mokesstinėje jurisdikcijoje.

Pastaraisiais metais mokesčių planavimas arba mokesčių optimizavimas tampa vis svarbesne kasdieninės įmonių veiklos dalimi (Baxley, 2015). Didelėse įmonėse netgi yra įkuriami specialūs poskyriai, užsiimančys išimtinai mokesčių planavimu, samdomi profesionalūs mokesčių planuotojai. Deja, dėl vis dar gajos nuostatos visuomenėje, kad mokesčių planavimas yra pusiau nusikalstama veika, įmonės stengiasi nesiafišuoti planuojančios mokesčius.

Mokesčių planavimas, pasirenkant įvairius kriterijus, yra klasifikuojamas į keletą rūšių. Toks klasifikavimas yra naudingas tiek mokesčių planuotojui, tiek mokesčių planavimo subjektams, nes sėkmingai identifikavus savo poreikius, mokesčių planavimo strategijos pasirinkimas yra žymiai efektyvesnis, pritaikomos konkrečiai mokesčių planavimo rūšiai tinkamiausios priemonės ir instrumentai, kas užtikrina greitesnį ir ekonomiškesnį mokesčių planavimo tikslų pasiekimą (Dwyer, 2005).

Mokesčių planavimo metodus, galima suskirstyti į kelias grupes:

- Pagal subjektą:
 - kolektyvinis mokesčių planavimas;
 - asmeninis (privatus) mokesčių planavimas;
 - mišrus mokesčių planavimo metodas.
- Pagal objektą:
 - išorinis mokesčių planavimas (atliekamas steigėjų);
 - vidinis mokesčių planavimas (atliekamas įmonės vykdomųjų organų).
- Pagal jurisdikciją:
 - tarptautinis mokesčių planavimas;
 - nacionalinis mokesčių planavimas;
 - regioninis mokesčių planavimas (federacijos subjekto, municipalinio darinio ar pan. ribose) (Blinder, Krueger, 2013).

Kalbant apie mokesčių planavimą, būtina išskirti: mokesčių minimizavimą, mokestinis piktnaudžiavimą ir mokesčių vengimą. Nepaisant to, kad ekonominiai ir mokesčių santykiai reguliuojami ir planuojami teisės aktais, normomis, tačiau tai neužtikrina, kad jomis įtvirtinti reikalavimai bus įgyvendinti ir jų laikomasi. Išskirtina, jog neretai mokesčių įstatymai yra pažeidžiami jais piktnaudžiaujant. Piktnaudžiavimas vykdomas mokesčio bazę perkeliant asmeniui, kuris mokesčių mokėti išvis neprivalo arba jo mokami mokesčiai yra maži. Tokie veiksmai vadinami *mokesčių vengimu* (Paulauskas, 2006).

Vengiant mokėti mokesčius mokestiniai teisės aktai yra pažeidžiami netiesiogiai, nes atliekami veiksmai prieštarauja apmokestinimo prasmei. Vengiant mokesčių mokėjimo atliekamos teisėtos ūkinės operacijos siekiant ne pelno, o mokestinės naštos sumažinimo. Taip pat mokesčių

vengimas suteikia ir galimybę atitolinti mokėjimo terminą, sutrumpinti mokesčių permokos grąžinimo laikotarpį ar padidinti grąžintino mokesčio permoką. Pavyzdžiui, JAV mokesčių slėpimas yra suprantamas kaip vengimas mokėti mokesčius, kuriuos asmuo yra legaliai skolingas (Baxley, 2015).

Išsivysčiusiose užsienio valstybėse mokesčių mokėtojams sunku suprasti sudėtingas mokesčių sistemas, kurias net mokesčių institucijoms yra keblu valdyti, todėl atsiranda tokia pasekmė kaip *vengimas mokėti mokesčius*. Kuncevičius ir Kosmočiūtė išskiria, kad išsivysčiusiose valstybėse, tokiose kaip Prancūzija, Švedija ir kitose, mokesčių vengimo problema yra ypač aktuali (Kuncevičius ir Kosmačaitė, 2007). Mokesčių vengime išsiskiria Argentinos Respublikos atvejis. XX amžiaus dešimto dešimtmečio pradžioje valstybės nustatytų mokesčių nemokėjo apie 90 proc. argentiniečių. Padėtis iš esmės pasikeitė tik kai vyriausybė pradėjo kruopštų aiškinamąjį visuomenės švietimą. Buvo pradėta įdeginėti auklėjamoji sistema, kuri parodė, jog mokesčių mokėjimas yra ne prievolė, kuri yra tarsi bausmė, o piliečių gerovės skatinimas. Tuomet didžioji dalis Argentinos piliečių nustojo konfliktuoti su mokesčių sistema ir ji tapo tobuliausia visoje Lotynų Amerikoje (Tang, Assche, 2017).

Dažniausia šalyse, kuriuose paplitęs mokesčių vengimas, susidaro didelis skirtumas tarp teoriškai apskaičiuotos ir praktiškai surenkamos mokesčių sumos. Palyginus teoriškai apskaičiuotą ir praktiškai surenkamą mokesčių dalį 2012–2013 m. mokesčių atotrūkis Jungtinėje Karalystėje sudarė 6,8 proc. (HMRC 2014), o palyginus šį skirtumą Europos Sąjungoje jis 2009 m. siekė 22,1 proc., tai yra kas metus Europos Sąjungos šalyse nesurenkama apie 1 trilijoną eurų mokesčių. Murphy nurodo, jog tokio didelio atotrūkio priežastis yra didelis šešėlinės ekonomikos mastas (Murphy 2012). Manoma, kad jeigu pavyktų sumažinti šešėlinę ekonomiką, vieną iš pagrindinių mokesčių vengimo priežasčių, bendroji Europos Sąjungos skola, vertinama 2009 m. duomenimis, būtų galima padengti per mažesnę nei vienerių metų laikotarpį.

Vertinant *mokestinį piktnaudžiavimą* darytina išvada, kad jeigu ofšorinės įmonės veiklos pagrindinis tikslas yra mokestinės naudos gavimas, o jos steigėjai būtent tokio statuso įmonės steigimo negali pagrįsti kitomis aplinkybėmis, nei siekimu sumažinti mokestinę naštą, galima laikyti, kad įmonė įkurta piktnaudžiaujant mokesčių įstatymais (Chang, 2012). Mokestinis piktnaudžiavimas yra procesas, kurio metu nepažeidžiant teisės aktų reikalavimų yra vengiama mokėti mokesčius (Kuncevičius ir Kosmačaitė, 2007). Mokesčių srityje mokesčių mokėtojus nuo piktnaudžiavimo saugo konkurencija, kuri atsiranda tada, kai priimdami sprendimus dėl darbo, verslo ar investicijų vietos, asmenys turi galimybę pasirinkti tarp skirtingo apmokestinimo lygio jurisdikcijų. Jurisdikcijos, kuriose taikomi mažesni tiesioginiai mokesčiai, mokesčių mokėtojams suteikia galimybę vengti valstybių, kurios taiko didelius mokesčius, taip trukdydamos vyriausybei uždėti slegiančią mokesčių naštą (Edwards ir Rugs, 2002).

Piktnaudžiavimai paprastai yra skirstomi į dvi rūšis:

- ◆ išnaudotojiškąjį – nesąžiningų sąlygų vartotojams nustatymą;
- ◆ antikoncepcinį – kitų įmonių galimybių konkuruoti su dominuojančiomis įmonėmis panaikinimą arba mažinimą. Antikoncepcinio pobūdžio piktnaudžiavimai apima veiklą, darančią poveikį rinkos struktūrai, taip pat veiksmus, nukreiptus prieš tam tikrą konkretų konkurentą (Tatham, 1999).

Išskirtina, kad Jungtinėse Amerikos valstijose mokesčiu vengimui priskirtinas verslo vykdymas ofšorinėse jurisdikcijose. Jungtinėse Amerikos Valstijose mokestinis piktnaudžiavimas yra apibūdinamas kaip teisėtas elgesys, kurio tikslas yra išvengti mokestinės atsakomybės atsiradimo. Vengdamas mokesčių asmuo tampa įstatymiškai skolingas, o piktnaudžiaudamas mokesčiais – užsitraukia mokestinę atsakomybę, kuri realiai niekada neegzistavo (Hnery, 2020). Mokestiniu piktnaudžiavimu yra laikomas vengimas atlikti pareigas visuomenei arba kiekvieno piliečio teisė savo reikalus tvarkyti bet koku įstatymų leidžiamu būdu, t. y. mokėti tik tiek mokesčių (minimaliai), kiek yra reikalaujama, o ne daugiau (Lamaj, 2015). Tuo tarpu Europos Sąjungoje mokestinis piktnaudžiavimas yra laikomas mokestinio pranašumo įgijimas ir mokestinės naudos gavimas.

Dar vienas ofšorinėse jurisdikcijose naudojamas mokestinis gudravimas yra *pinigų plovimas*. Ši sąvoka, manoma, kad atsirado Jungtinėse Amerikos valstijose, kai nusikalstamos grupuotės supirkdamos kitų miestų skalbyklas atrado būdą neteisėtai įgytus pinigus legalizuoti. Manoma, kad pinigų plovimo sąvoka atsirado XX amžiaus antrajame dešimtmetyje Jungtinėse Amerikos Valstijose po to, kai nusikalstamos grupuotės išrado būdą legalizuoti neteisėtai įgytas lėšas, t. y. gautos pajamos iš skalbyklų veiklos buvo prijungiamos su pajamomis, gautomis iš kitų nusikalstamų veiklų, ir deklaruojamos kaip bendros pajamos iš teisėtos veiklos įgytų pajamų (Murau, Rini, Haas, 2020). Tokiu būdu skalbyklų darbų apimtys ir skaičius teoriškai padidėdavo ir finansinėse ataskaitose atsispindėdavo kaip didesnis veiklos vykdymo mastas. Kitas pinigų plovimo sąvokos apibrėžimas yra pateikimas Dennis Cox knygoje „An Introduction to Money Laundering Deterrence“, kur šis procesas apibrėžiamas kaip asmens veikimas, kai jis gavęs neteisėtas pajamas, siekia, kad šie pinigai būtų panaudoti ir nieks nesuprastų, jog tokios pajamos yra gautos iš neteisėtos veiklos (Dennis, 2015). To siekdami asmenys stengiasi užmaskuoti neteisėtai įgytus pinigus tam, kad pirminis pajamų šaltinis būtų nuslėptas ir pajamos atrodytų įgytos legaliu būdu.

Viena iš schemų kaip legalizuoti neteisėtai gautas pajamas yra „išplautų“ pinigų sujungimas su teisėtai įgytomis lėšomis. Roberts nurodo, kad nelegaliai įgytas pajamas „išplauti“ tinkamiausias yra grynujų pinigų verslas (Roberts, 2015). Toks pinigų plovimo būdas pasižymi pirminės nelegalių pinigų kilmės nuslėpimu, nes sumaičius legaliai ir nelegaliai įgytus pinigus sunku atskirti pirminį jų gavimo šaltinį.

Apibendrinant, mokesčių planavimas yra teisėta, sektina bei skatintina veikla ir jokia būdu negali būti laikoma nelegalaus mokesčių vengimo sinonimu. Konkurencingoje rinkoje yra taip susiklostę, kad verslo vystymui reikia ne tik pigesnių žaliavų, bet ir veiklos sąnaudų mažinimo, pasinaudojant įstatymų numatytais ar neuždraustomis lengvatomis ar kitais įstatyminiais būdais, siekiant mažiausios mokestinės naštos. Tarp ūkio subjektų yra populiari sudarinėti schemas, planuojant savo veiklos mokesčius, siekiant žinoti preliminaras pajamas ir išlaidas. Tuo tarpu, nepriimtinas (nepageidautinas) mokesčių planavimas sumažina visuomenės pasitikėjimą mokesčių sistema ir paverčia niekais visas pastangas stiprinant savanorišką mokestinių normų reikalavimų laikymąsi.

1.4. Ofšorinių įmonių ekonominė kontrolė ir teisinis reglamentavimas

Siekiant, kad ofšorinis verslas būtų skaidrus ir užtikrinti, jog laikomasi teisės aktuose nurodytų įstatymų, svarbu nuolatos vykdyti jų finansinę ir ekonominę kontrolę. Yra trys tarptautinės institucijos, kurios analizuoja ir tiria pasaulio ofšorinius centrus, tai:

1. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*);
2. Finansinių veiksmų darbo grupė prieš pinigų plovimą grupė (angl. *The Financial Action Task Force*);
3. Finansinio stabilumo forumas (ang. *The Financial Stability Forum*) (Pai, Basu, 2007).

Šios tarptautinės pasaulinės institucijos yra atlikusios apie 50 pasaulio ofšorinių finansų centrų detalų tyrimą ir pagal gautus rezultatus sudarė mažiausia patikimų ofšorinių valstybių sąrašus. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija dirba su nesąžiningu mokesčių konkurencijos mažinimu (Carr, 2017). Pagal surinktus duomenis ši organizacija sudarė ofšorinių centrų „juodąjį sąrašą“. Finansinių veiksmų grupė prieš pinigų plovimą atlikusi tyrimą pateikė išvadą, jog pinigų plovimas per ofšorines verslo struktūras yra plataus masto tarptautinė problema. Pažymima, jog jeigu prevencinės pinigų plovimo priemonės nebus suderintos tarptautiniu lygmeniu, jos neužtikrins siekiamo rezultato, kad būtų užkirstas kelias nešvariems pinigams patekti į legalų verslą (Vaškelaitis, Nienius, 2003). Taip pat ši grupė atkreipė dėmesį į ofšorinių valstybių teisinio reguliavimo pakankamumą ir pinigų plovimo kontrolę, o Finansinio stabilumo forumas įvertino ofšorinių verslo centrų daromą įtaką pasaulio finansiniam stabilumui ir pagal pasirinktus kriterijus suskirstė ofšorinius verslus į 3 grupes – bendradarbiaujančius ir nebendradarbiaujančius verslus (Daugėlaitė, 2008).

Siekiant ekonominiu požiūriu kontroliuoti ofšorines įmones finansinės kontroliuojančios tarnybos skiria ypatingą dėmesį ir tikrina visus kontraktus, sudarytus lengvatinio apmokestinimo

zonose. Kai kuriose šalyse, taip pat ir Lietuvoje bei kaimyninėse valstybėse (pvz.: Baltarusijoje, Rusijoje, Ukrainoje) veikia antiofšoriniai įstatymai. Kitose valstybėse (Latvijoje, Estijoje, Vengrijoje) nustatyta daug liberalesnė tvarka. Ofšorinėms įmonėms neretai iškyla sunkumų atidarant bankų sąskaitas (Gaidelys, Remeikienė, Gasparenienė, 2014). Tokiu atveju tarpininkauti atidarant sąskaitas gali padėti įmonės, kurių specializacija yra ofšorinių įmonių registravimo ir valdymo paslaugos.

Analizuojant ofšorinių įmonių teisėtumo ir legalumo klausimą, būtų galima remtis privatinės teisės principu, kuris nusako, jog leidžiama viskas, kas neuždrausta įstatymu. Pabrėžtina, kad Lietuvos teisės aktai nei leidžia, nei draudžia steigti bei naudoti ofšorines įmones (Henry, 2012). Visi asmenys yra laisvi pasirinkti, kur vystyti verslą, susidaryti sau palankią mokesčių planavimo struktūrą.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad populiariausios yra tos valstybės ar zonos, kurios nėra įtrauktos į taip vadinamus „juoduosius sąrašus“, kuriuos, atlikusios visapusiškas ofšorinių finansų centrų tyrimą, sudarė trys tarptautinės institucijos – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Finansinio poveikio prieš pinigų plovimą grupė ir Finansinio stabilumo forumas. Dauguma valstybių yra sudariusios savo „juoduosius sąrašus“ jurisdikcijų, su kuriomis vykdoma komercinė veikla nėra teisėta, o atlikti sandoriai yra laikomi įtartinais. Lietuvoje tokios jurisdikcijos yra vadinamos tikslinėmis teritorijomis, kurių sąrašą nustato LR Finansų ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 344. Tuo tarpu apžvelgus teisinį ofšorinių įmonių reglamentavimą pabrėžtina, kad verslas, vykdomas ofšorinės įmonės forma, yra negali būti laikomas nelegalus, jei jo pagrindu nėra atliekamos fiktyvios operacijos ar vykdomi tarptautiniai nusikaltimai (pinigų plovimas, narkotikai ir terorizmas) ir ofšorinės įmonės registravimas ar kita veikla, susijusi su ofšorinėmis įmonėmis, nepažeidžia viešosios teisės reikalavimų.

1.5. Ofšorinio verslo įtaka šalių ekonomikoms

Analizuojant literatūrą pastebėta, kad vertinant ofšorinių centrų įtaką Lietuvos ekonomikai beveik nėra atlikta ekonominių tokių jurisdikcinių zonų tyrimų ar ištirta jų poveikis ekonomikai. Vakarų valstybių autoriai, atlikdami jurisdikcinių zonų įtakos tyrimus ekonomikai, daugiau dėmesio skiria ofšorinių centrų vaidmeniui globalizacijos procese ir juose veikiančiais mokesčių politikai (Gudynienė, 2008), o rytų šalių autoriai labiau analizuoja lengvatinio mokesčių zonų paplitimu posovietinėse šalyse bei akcentuoja jų daroma įtaka šių valstybių ekonomikai. Tiek Rytų autorių darbuose, tiek Lietuvoje publikuojamoje literatūroje ofšorinių centrų veiklos tema dominuoja labiau komercinis (prekybinis), o ne mokslinis ir analizuojamas aspektas (Ramona, 2015).

Verslo organizavimas lengvatinio mokesčio jurisdikcijose neigiamai įtakoja mokesčių surinkimą, kuris smukdo šalies ekonomiką. Ofšorinės įmonės, pasinaudodamos šalių teisine

sistemos spragomis, kurios pvz. Lietuvos ekonomikoje aiškiai matyti, naudojasi tiek vietos, tiek užsienio verslininkai, savo veiklą neretai organizuodami per ofšorines kompanijas ir tokiu būdu gauna galimybę sumažinti valstybei mokamų mokesčių dydį (Gaidelys, 2005).

Erdos (2010) nurodo, kad ofšorinės įmonės, siekiančios išsaugoti turtą, kelia didžiausias moralines ir teises grėsmes. Tai yra tokios įmonės, kuriomis siekiama savo veiklą paversti nematoma. Ofšorinė įmonės dažnai tampa „pinigų plovimo“ ir mokesčių nemokėjimo įrankiu. Barbosa, Fillipe ir Gama nurodo, kad „mokesčių rojuose“ yra užtikrinamas akcininkų konfidencialumas, tačiau nors jis nėra pats savaime neleistinas, tačiau paliekama galimybė neteikti ataskaitų apie turtą ir kitokias pajamas pateikimo šaliai, kurioje jis veikia (Barbosa, Fillipe, Gama, 2017). Pažymėtina, kad siekiant skaidrumo atidarius ofšorinę įmonę (pavyzdžiui, Gibraltare, Maltoje, Maldyvuose ar pan.), banko sąskaita atidaroma nacionalinėje šalyje (pavyzdžiui, Lietuvoje) (Keller, Schanz, 2013). Taigi atrodo, kad įmonė veikia vietos rinkoje (Lietuvoje), tačiau jos registravimo vieta yra kitoje jurisdikcijoje. Skaidrumo trūkumas nėra vienintelis ofšorinio verslo įtakos pavyzdys. Erdos taip pat pažymi, kad tokios įmonės įkūrimas pats savaime nėra prieštaravimas įstatymams, tačiau siekiant „plauti pinigus“, toks veiklos pobūdis ir veikimo schema yra labai patogi ir patraukli (Erdos, 2010). Be to, ofšorinės įmonės panaikina konkurencijos neutralumo reikalavimą, mokesčiai nėra sumokami į valstybės biudžetą, mažinamos šalies pajamos. Pažymėtina, kad nacionalinės mokesčių inspekcijos neturi pakankamai patirties ir pajėgumų spręsti su ofšorinėmis įmonėmis susijusias situacijas.

Alstadsaeter, Johannesen ir Zucman (2017) išskiria, kad siekis optimizuoti mokesčius, tarptautiniame versle, panaudojant ofšorines įmones, skatina nelygybę. Pavyzdžiui, kapitalo perkėlimas į Šveicariją gali paaiškinti 1 proc. pajamų sumažėjimą Prancūzijoje. Gravelle (2015) nurodo, kad problemų kyla dėl nematerialaus turto sandorių kainų. Levine (2010) nurodo, kad didėjantis ofšorinių įmonių skaičius, skatina bedarbių skaičiaus augimą, todėl į valstybės biudžetą nėra surenkamos pajamos, o valstybė turi mokėti pašalpas asmenims, kurie prarado darbą, įmonei tapus ofšorine. Ir nors tai nėra tiesioginė įmonės mokesčių optimizavimo problema, tačiau ji reikšmingai prisideda prie problemų, kurias sukelia tokios įmonės. Taip pat, išskirtinėse ekonomikos zonose egzistuojančios mokesčių sistemos yra žalingos, nes taip yra paveikiama tarptautinė konkurencija (Knoll, 2012). Nors daugianacionalinėms korporacijoms tenka viena iš mažiausių įmonių mokesčių naščių, mažosios ir vidutinės įmonės paprastai moka visą nominalią vertę. Tai, be kitų problemų, sukelia konkurencijos iškraipymą (Erdos, 2010). Tarptautinis konkurencingumas yra siejamas su šalių gebėjimu parduoti, uždirbti, prisitaikyti ir pritraukti prekes bei paslaugas (Berger, 2008). Šalis tampa mažiau konkurencinga, jei jos gebėjimas parduoti užsienio rinkose pablogėjo arba pagerėjo, atsižvelgiant į ekonomikos ir kainos pokyčius ar kitus veiksnius (Berger, 2008; Ketels, 2016).

Ofšorinio verslo įtaka šalies ekonomikai gali būti vertinama pagal užsienio prekybą, tai yra pagal eksporto importo rodiklius, kurie parodo, kokia dalis gaunamų pajamų galėtų pasilikti ne ofšorinėje jurisdikcijoje įkurtoje įmonėje, o pirminėje valstybėje (Gaidelys, 2016). Tarptautinė prekyba vyksta dviem būdais, tai eksportu ir importu.

Eksportas ir importas apibūdinamas kaip vienos šalies galimybė pelningai parduoti savo pagamintą produktą ar paslaugą arba nupirkti reikiamą produktą ar paslaugą iš kitos šalies. Tai vadinama užsienio prekyba, kuri skatina tarptautinę konkurenciją. Eksporto ir importo procesus skatina tam tikro produkto šalyje perteklius arba trūkumas, todėl stengiamais šį disbalansą išlyginti savo pagamintomis prekėmis ar paslaugomis prekiaujant su kitomis valstybėmis (Zorome, 2009). Pagal eksporto ir importo santykį laikoma, kad kuo didesnis eksportas ir kuo mažesnis importas, tuo šalis yra turtingesnė, ji ne tik aprūpina vietinį poreikį pagamintais produktais ar suteiktomis paslaugomis, bet ir pagamintą perteklių perduoda kitoms šalims.

Plačiau apžvelgiant eksportą išskirtina, kad tai prekių, paslaugų ar pagrindinio kapitalo pardavimas užsienio valstybėms. Eksportas pasižymi pagrindinių bruožų, tai prekių perkėlimu iš vienos šalies į kitą. Eksporto procesas skatina ir didina konkurenciją šalies viduje tarp paslaugų teikėjų ar pardavėjų, didina prekių pasiūlą. Iš kitos pusės didelis tam tikro produkto eksportas, kuriam pagaminti reikia šalyje esančių išteklių, gali būti ribojamas muitais (Roberts, 2015). Dėl eksporto muito išauga eksportuojamų prekių kaina ir gali sumažėti eksporto apimtys. Lėšos, surinktos už prekių eksportą, tai yra išvežimą, papildo valstybės biudžetą ir naudojamos šalies einamosioms finansinėms operacijoms atlikti.

Eksportas – tai prekių, paslaugų ir pagrindinio kapitalo pardavimas užsienio šalims. Pagrindinis eksporto bruožas – prekės iš vienos šalies perkeliama į kitą. Eksportas padidina prekių pasiūlą ir konkurenciją tarp pardavėjų šalies viduje. Siekiant apsaugoti šalį nuo išteklių išsekimo, eksportas gali būti reguliuojamas muitais. Muitas – mokestis už eksportuojamas prekes. Eksporto muitas padidina eksportuojamos prekės kainą, bet sumažina jos eksporto apimtį (Gudynienė, 2009). Pinigai, surinkti už prekių išvežimą, patenka į valstybės biudžetą ir naudojami šalies einamosioms finansinėms operacijoms atlikti.

Tuo tarpu prekių importas suteikia galimybę apsirūpinti trūkstamais ištekliais arba įsigyti išteklius pigiau. Didelė importo dalis sukelia stiprią priklausomybę nuo užsienio valstybių. Taip pat, importas yra pajamų išėjimas iš valstybės, todėl šis procesas dažniau ribojamas šalies vyriausybės nei eksportas (Gillespie, 2010). Apribojimais siekiama apsaugoti šalies gamintojus nuo pigesnių ar geresnių įvežtinių prekių iš užsienio, nes importuojama produkcija sukuria konkurencinį spaudimą vietiniams gyventojams.

Prekių ir paslaugų judėjimo procesai tarp šalių sujungia nacionalinius ūkius į bendrą rinkos sistemą ir sustiprina valstybių tarpusavio ekonominę priklausomybę. Eksporto ir importo santykis

matomas prekybos balanse, kuris susijęs su prekybos sąlygomis. Didėjant eksportui, į šalies ekonomiką įliejama papildomų pajamų ir tuo padidinama bendroji pagamintos produkcijos paklausa šalyje.

Anot McIntyre, Philips ir Baxandall yra būtina ieškoti būdų, kaip sustabdyti kylančias grėsmes ir piktnaudžiavimą ofšorinėse zonose (McIntyre, Philips, Baxandall, 2015). Stiprūs veiksmai, kuriais siekiama užkirsti kelią, kad įmonės nenaudotų ofšorinių įmonių, kaip pagrindinio verslo modelio, atkurtų pagrindą mokesčių sistemoje, sumažintų spaudimą šalių biudžeto deficitui ir pagerintų rinkų veikimą. Pažymėtina, kad rinkos geriausiai vystosi tuomet, kai įmonės plečiasi, besiremamos inovacijomis ar našumu, o ne jų mokesčių apskaitos sistemų agresyvumu. Erdos (2010) nurodo, kad dėl didėjančios internacionalizacijos ir dėl to kylančių tarptautinių tarpusavio ryšių, sukčiavimas ir mokesčių vengimas tapo reiškiniais, su kuriais valstybės negali kovoti atskirai. Reikia tarptautinio koordinavimo kovojant su mokesčių vengimu ir sukčiavimu mokesčių srityje.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo seka

Tyrimo metodika:

Atliekant empirinį tyrimą buvo lyginami ir nustatomi reikšmingiausi ofšoriniai centrai bei analizuojami tų centrų mokestiniai aspektai. Taip pat išanalizuoti ofšorinio verslo mastai Lietuvos importo ir eksporto tendencijos į jurisdikcines zonas. Nagrinėjant rodiklių dinamikos tendencijas darbe naudotasi Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiami eksporto ir importo duomenys, kuriais remiantis lyginami įvairių metų eksporto ir importo rodiklių pokyčiai ofšorinėse jurisdikcinėse zonose. Ofšorinių jurisdikcinių zonų sąrašas sudarytas remiantis literatūros analizės šaltiniais. Rezultatai bus apibendrinti ir suformuluotos išvados. Taip pat pateikiamos rekomendacijos ir įžvalgos.

Empirinio tyrimo hipotezė – ofšorinio verslo įtaką Lietuvos ekonomikai nėra reikšminga ir sudaro mažą dalį nuo Bendrojo vidaus produkto.

Empirinio tyrimo tikslas – nustatyti Lietuvos eksporto ir importo mastus su ofšorinių jurisdikcijų šalimis ir jų įtaką Lietuvos ekonomikai.

Empirinis tyrimas atliekamas tokia seka:

- Analizuojami Lietuvos užsienio prekybos statistikos duomenis, įvertinamas bendrasis eksportas ir importas;
- Renkama ir analizuojama informacija apie jurisdikcines zonas, su kuriomis Lietuva turi ekonominius eksporto ir importo santykius;
- Lyginami tarpusavyje bendrieji ir ofšorinių zonų eksporto/importo rodiklius ir kitimo tendencijas;
- Nustatoma, kurių prekių eksporto ir importo kiekiai i ofšorines jurisdikcijas buvo didžiausi;
- Nustatomi įtakingiausia jurisdikcinė zoną, kurios eksportas ir importas buvo reikšmingiausias Lietuvos ekonomikai;
- Pateikiami rekomendacijos ir suformuluotos išvados.

2.2. Lietuvos eksporto ir importo dinamika 2015-2020 metais

Nagrinėjant rodiklių dinamikos tendencijas darbe panaudojami statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiami eksporto ir importo duomenys, kuriais remiantis lyginami įvairių 2015-2020 metų eksporto ir importo rodiklių pokyčiai ofšorinėse jurisdikcinėse zonose. Ofšorinių jurisdikcijų zonų sąrašas sudarytas remiantis literatūros analizės šaltiniu (Ramona Mara, 2015) (2.1. lentelė).

2.1. lentelė. Ofšorinės jurisdikcinės zonos.

Eil. Nr.	<i>Ofšorinė zona</i>	Eil. Nr.	<i>Ofšorinė zona</i>
1	Andora	24	Lichštenšteinas
2	Angola	25	Liuksemburgas
3	Antigva ir Barbuda	26	Makao
4	Aruba	27	Malaizija
5	Bahamas	28	Malta
6	Bahreinas	29	Maršalo salos
7	Barbadosas	30	Mauricijus
8	Belizas	31	Monakas
9	Bermuda	32	Montseratas
10	Didžiosios Britanijos Mergelių salos	33	Nauru
11	Kaimanų salos	34	Nyderlanai
12	Kuko sala	35	Niuje
13	Kosta Rika	36	Palau
14	Kipras	37	Panama
15	Dominika	38	Sent Kitsas ir Nevis
16	Gibraltaras	39	Sant Lucija
17	Grenlandija	40	Sent Vinsentas ir Grenadinai
18	Gernsis	41	Samoa
19	Honkongas	42	Seišeliai
20	Airija	43	Singapūras
21	Meinų salos	44	Šveicarija
22	Džersis	45	Turkų ir Kosų salos
23	Libanas	46	Vanatau

Duomenys reikalingi skaičiavimams atlikti ir surinkti iš Lietuvos statistikos departamento duomenų bazės (<http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles43>). Tyrimui reikalingi 2015 – 2020 metų bendri eksporto ir importo kiekiai pagal valstybes pateikiami. Suminis bendrasis eksporto ir importo kiekis Lietuvoje 2015 -2020 metais pateikiamas 2.2 lentelėje.

2.2 lentelė. Lietuvos Statistikos departamento pagal visas valstybes eksporto ir importo duomenys 2015 – 2020 metais,

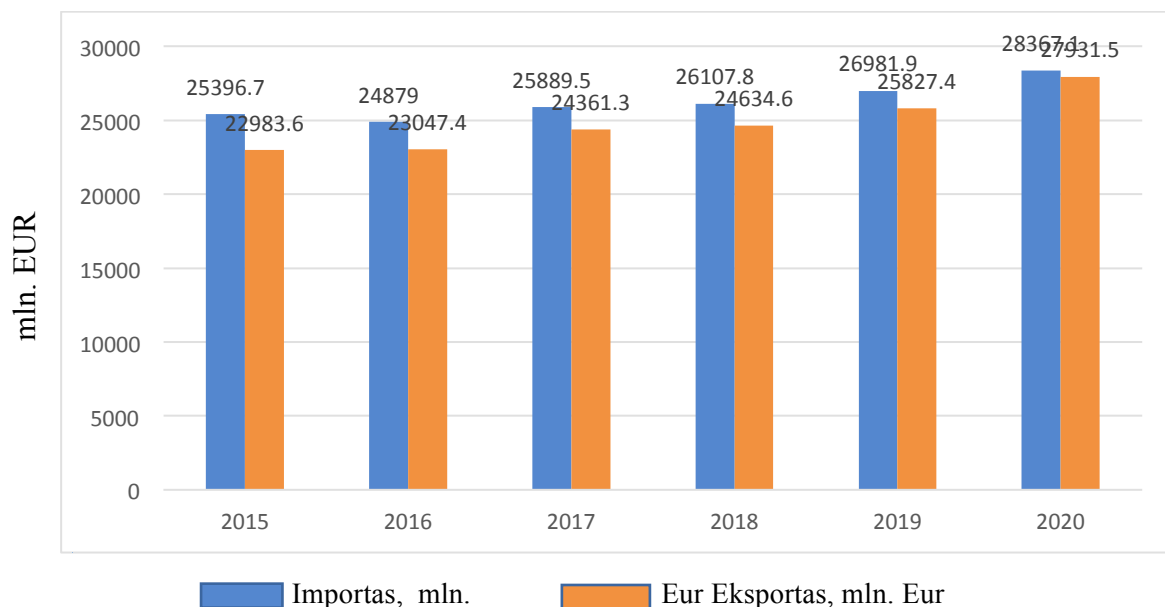
Metai	Eksportas, mln. EUR	Importas, mln. EUR
2015	22983,6	25396,7
2016	23047,4	24879,0
2017	24361,3	25889,5
2018	24634,6	26107,8
2019	25827,4	26981,9

2020	27931.5	28367.1
------	---------	---------

3. LIETUVOS EKSPORTO IR IMPORTO ANALIZĖ Į OFŠORINES VALSTYBES IR JŲ MASTAI

3.1. Lietuvos bendrojo eksporto ir importo pagal visas valstybes rezultatai

Išanalizavus ir įvertinus Lietuvos bendrąjį eksporto ir importo kiekį pagal visas valstybes, matoma, kad tiek eksportas, tiek importas stabiliai didėja nuo 2015 metų iki 2020 metų (3.1 pav.).

3.1 pav. Lietuvos bendrasis eksportas ir importas 2015 – 2020 metais.

Nuo 2015 metų iki 2016 metų eksportas ir importas laikosi stabiliai arba nežymiai sumažėjo, o nuo 2017 metų iki 2020 metų eksporto ir importo kiekiai augo.

Eksporto augimą skatino padidėjusi katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių, jų dalių, elektros mašinų ir įrangos, jų dalių ir baldų pardavimo paklausa. Importo augimą taip pat skatino padidėjęs mašinų ir mechaninių įrenginių, jų dalių, elektros mašinų ir įrangos, jų dalių bei antžeminio transporto priemonių įvežamo kiekio augimas.

Apžvelgiant užsienio valstybėse labiausia įtakos turinčius ir eksporto/importo mastais daugiausia susietus Lietuvos ūkio sektorius, būtų galima išskirti baldų pramonę kaip lyderiaujančią sritį. Jokių kitų tarptautiniu mastu konkurencingumu pasižyminčių sektorių, kurie turėtų ženkliai įtakos šalies ekonomikai, Lietuva kol kas neturi.

3.2. Lietuvos bendrojo eksporto ir importo kiekio palyginimas su jurisdikcinių zonų eksporto ir importo kiekiais

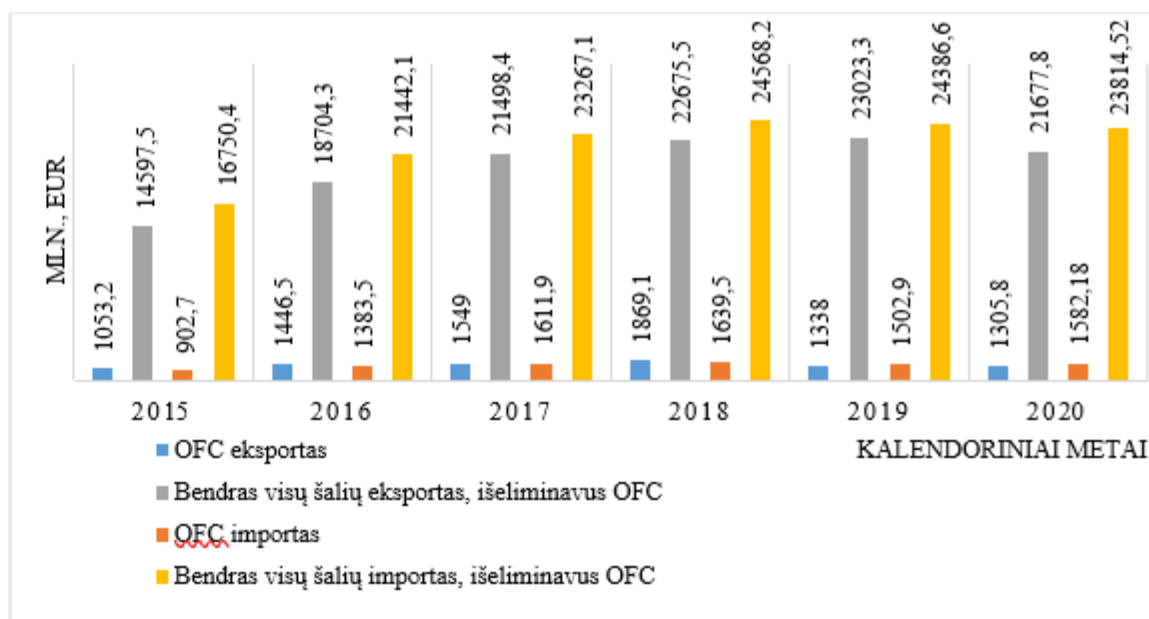
Atlikus literatūros analizę nustatyta, kad viso pasaulyje yra 46 jurisdikcinės zonos (Ramona

Mara, 2015) (2.1. lentelė). Tačiau išanalizavus šiuos ofšorinių finansų centrus (OFC) su kuriomis Lietuva turi ekonominius eksporto ir importo santykius nustatytos 33 zonos (3.1 lentelė).

3.1 lentelė. Ofšorinių finansų centrų importas ir eksportas, su kuriomis Lietuva turėjo ekonominius santykius 2015 – 2020 metais.

Eil. nr.	Jurisdikcinė zona	EKSPORTAS, mln. Eur						IMPORTAS, mln. Eur					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Angola	0,6	25,2	2,7	1,5	1,2	2,8	0	21,1	0	0	0	0
2	Antigva ir Barbuda	0	0	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0	0	0	0
3	Bahamas	0,1	0,8	0,2	0,3	0,3	0,4	0	0	0	0	0	0
4	Bahreinas	0,2	0,2	0,3	0,3	7,1	0,3	0,1	0	0	0,1	0,1	0,8
5	Barbadosas	0	0	0	0,1	0	0	0	0	0	0	0	
6	Belizas	0,3	1,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0	0	0	0,3	0	0
7	Bermuda	0			0	0	0	0			1,5	0	0
8	Didžiosios Britanijos Mergelių salos	0,3	0,5	7,8	0	0	0	0	0	0,1	0,3	0	0
9	Kaimanu salos		0	1,4	0		1,4		0	0	0		0
10	Kuko sala	0	0	0			0,1	0	0	0			0
11	Kosta Rika	0,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,2	0	0,1	0,2	1,1	2,2	7,5
12	Kipras	3,5	3,5	4,6	10,2	5,5	8,8	3,1	51,8	28,4	9	42,4	68,1
13	Dominika	0,2	0,1	0	0,3	0,1	0,2	0	0	0	0	0,2	0
14	Gibraltaras	0,2	18,8	34,8	63,1	0	32,9	0	0	0	0	0	0
15	Grenlandija	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2		0	0	0	0,1	0,3	
16	Honkongas	14,9	25,8	28	46,7	41,8	43,8	6,9	7,5	5,9	7,3	7,4	12
17	Airija	56,8	57,8	60,2	87,9	64,5	84,4	33,8	54	68,2	61,2	65,4	85
18	Libanas	2,3	1,3	1,1	1,9	5,6	3,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,1
19	Lichštenšteinas	0,1	0	0	0,2	0,1	0,1	0,2	0,5	0,1	0,1	0,1	0,2
20	Liuksemburgas	8,9	3,5	3,7	5	2,9	3,7	10	16	16,1	18,6	16,9	15,9
21	Makao	0	0	0,4	0,3	1,1	0,2	0,1	0	0	0	0	0
22	Malaizija	3,3	3,1	4,2	2,5	5,8	6,1	8,4	8,5	11,2	7,1	7,2	7,3
23	Malta	2	2,6	0,8	1,8	2,9	4	0,9	1,5	1,6	3	0,8	4
24	Maršalo salos	0,1	0,1	0,1	0,4	0,2	0,8	0	0	0	0	0	0
25	Mauricijus	0,6	1,3	0,5	0,4	0,4	0,3	0	0	0	0	0	0
26	Nyderlanai	869,4	1235,5	1337,8	1077,9	1085,3	920,6	787,4	1141,9	1378,8	1379,9	1269,2	1299,88
27	Panama	5,6	8,6	3,9	3,4	3,3	1,8	0,4	0	0,9	42,3	0	0
28	Sent Kitsas ir Nevis	0	0	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0	0	0	0
29	Sent Vinsentas ir Grenadinai	0,2	2,3	0	0	0,1	0,1	0	0	0	0	0	0
30	Seišeliai	0	1,1	0,6	0,1	1	0,1	0	0	0	0	0	0
31	Singapūras	37,7	14,7	7,2	500,8	15,5	93,3	5,3	7,2	6,6	6,2	2,6	3
32	Šveicarija	45,6	38,4	48	62,7	92,1	95,9	46	73,3	93,6	101,1	87,8	78,4
33	Vanatau		0	0	0,1	0		0	0	0	0	0	0
VISO:		1053,2	1446,5	1549	1869,1	1338	1305,8	902,7	1383,5	1611,9	1639,5	1502,9	1582,18

Palyginus jurisdikcinių zonų eksporto ir importo kiekius su bendroju kiekiu (2.2. lentelė), iš kurių buvo eliminuotos nagrinėjamos jurisdikcines zonos (3.1. lentelė) nustatyta, kad kaip ir bendrasis eksportas ir importas pagal visas valstybes, didžiausias ofšorinių jurisdikcinių zonų eksporto ir importo kiekis buvo 2018 metais, o mažiausias 2015 metais (3.2 pav.)

3.2 pav. Jurisdikcinių zonų (OFC) eksporto ir importo kiekio palyginimas su bendroju eksporto ir importo kiekiu 2015 -2020 metais.

Analizuojant 3.1 paveikslą galime teigti, kad jurisdikcinės zonos nežymiai prisideda prie Lietuvos ekonomikos augimo, ypač 2018 metais.

3.3. Lietuvos eksporto ir importo analizė, naudojant jurisdikcines zonas

Paanalizuokime ofšorines jurisdikcines zonas, kurių eksportas ir importas buvo netradicinis arba nepagrįstai kintamas t.y. Angolos eksportas ir importas 2016 metais, eksportas į Didžiąsias Britų Mergelių salas 2017 metais, eksportas į Bahreiną 2019 metais, Bermudu ir Panamos importas 2018 metais, eksportas į Kaimanų salas 2017 metais ir 2020 metais eksportas, Kosta Rika importas 2020 metais, eksportas į Sent Vinsentą ir Grenadinus 2016 metais, eksportas į Singapūrą 2018 metais.

Detalizuojant Lietuvos eksportą į Angolą nustatyta, kad 2016 metais į šią Afrikos šalį buvo tiekiama nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai, apdirbti tekstilės dirbiniai ir rinkiniai, dėvėti drabužiai, elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys, kurios sudarė 3,17 proc. 2016 metų eksporto dalies nuo

eksporto į jurisdikcines zonas. Tačiau didžiausią dalį, net 96,8 proc., sudarė mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai, bituminės medžiagos, mineralinis vaškas.

Analizuojant Angolos importą nustatyta, kad 2015 - 2020 metų laikotarpyje, didžiausias ir vienintelis importas buvo tik 2016 metais. Detaliau apžvelgiant iš šios jurisdikcines zonos gautas prekes nustatyta, kad Lietuva iš Angolos pirko tą pačią produkciją, t.y. mineralinį kurą, mineralines alyvas ir jų distiliavimo produktus, bituminės medžiagas, mineralinį vašką. Tikėtina, kad šios procedūros buvo atliekamos todėl, kad bendrovės siekė sumažinti mokestinius kaštus.

Analizuojant Bahreino eksporto kiekius 2015 – 2020 metų laikotarpyje nustatyta, kad 2019 metais buvo nepagrįstai didelis eksporto kiekis. Detaliau išanalizavus eksporto statistinius duomenis nustatyta, kad pagrindinės tiekiamos prekės į šią jurisdikcinę zoną buvo javai ir jų gaminiai (6,8 mln. eurų), mediena ir medienos dirbiniai, medžio anglys, baldai, patalynės reikmenys ir pan. Tačiau, nemažą eksporto dalį sudarė ir branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai, jų dalys ir elektros mašinos (už 0,1 mln. eurų). Manoma, kad bendrovės Bahreino jurisdikcines zonas naudojo eksportuojant minėtą produkciją į kitas šalis, taip norėdamos optimizuoti bendrovės mokesčius.

Analizuojant Bermudų importą 2018 metais, nustatyta, kad pagrindinę dalį sudaro tokios prekės, kaip branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai ir jų dalys už 1,4 mln. eurų. Pagrindinės Bermuduose eksporto prekės yra: laivų ir lėktuvų degalai, vaistai, parfumerijos gaminiai, todėl galime teigti, kad importuojant prekes į Lietuvą Bermudai buvo panaudota kaip ofšorinė jurisdikcija, nes šių prekių negamina.

Toliau, analizuojant 2015 – 2020 metų importo ir eksporto duomenis ofšorinėse jurisdikcijose pastebėta, kad Panamos importas 2018 metais sudarė 42,3 mln. eurų, tuo tarpu kai kitais metais 2015 – 2020 laikotarpyje importo rodiklis nesiekė ne 1 mln. eurų sumos. 2018 metais iš Panamos į Lietuvą buvo importuojamas mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai, bituminės medžiagos, mineraliniai vaškai už 42 mln. eurų. Tačiau, tokio pobūdžio produkcijos Panama negamina. Vadinasi šie produktai į Lietuvą buvo importuojami ofšorinių bendrovių, kurios buvo įsteigtos Panamos jurisdikcijoje, taip siekiant minimalizuoti bendrovės mokesčių išlaidas.

Analizuojant 2015 – 2020 metų importą iš Kosta Rikos nustatyta, kad 2020 metais importo kiekis siekė net 7,5 mln. Eur. Pagrindinės importuojamos prekės buvo valgomieji vaisiai ir riešutai, citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos (7,1 mln. Eur.), mažiau kava, arbata (14,9 ūkst. Eur.). Išanalizavus Kosta Rikos pramonę nustatyta, kad minėtos prekės yra vienas iš pagrindine Kosta Rikoje gaminamos produkcija, kuri vėliau eksportuojama į kitas šalis. Todėl nebūtų galima teigti, kad Kosta Rikos jurisdikcinė zona buvo naudojama importuojant prekes į Lietuvą per ofšorines bendroves.

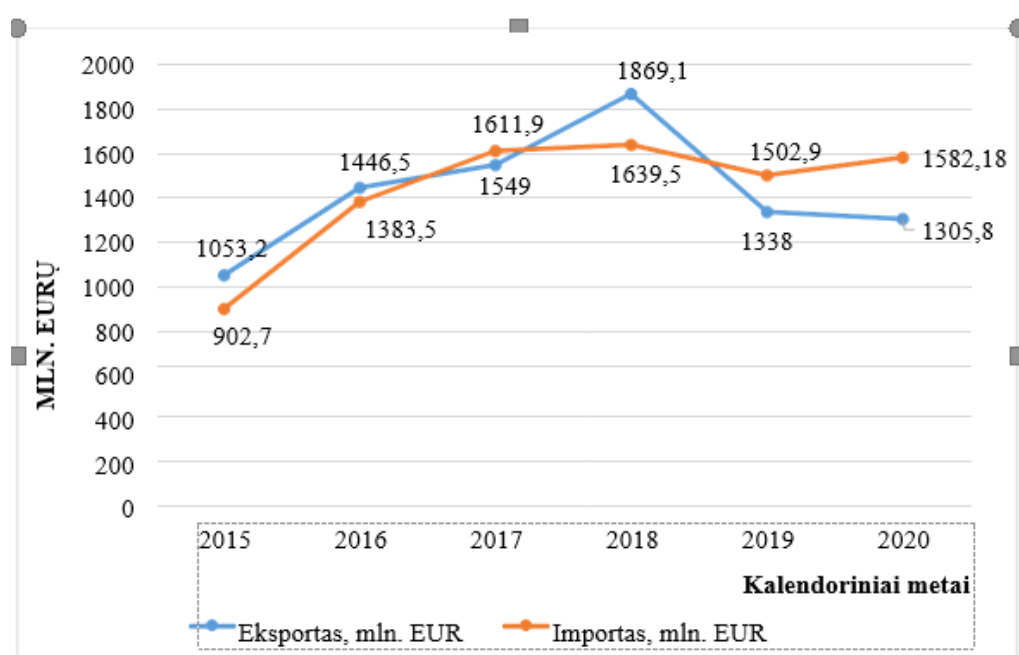
Lietuvos eksportas į Kaimanų salas 2017 metais ir 2020 metais yra didžiausias (po 1,4 mln. eurų), o importo iš šios zonos nėra. Detaliau nagrinėjant eksportuojamas prekes 2017 ir 2020. metais nustatyta, kad didžiausi pinigų srautai buvo gauti parduodant dirbinius iš geležies arba iš plieno (iš

juodųjų metalų) (suma siekė 1,3 mln. eurų) ir nedidelę dalį sudarė branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių pardavimas (12,1 tūkst. eurų). Tikėtina, kad Lietuvoje įkurtos ofšorinės bendrovės Kaimanų salų jurisdikcinėje zonoje naudojo norėdamos eksportuoti į kitas šalis, greičiausiai į nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS), taip siekdamos minimalizuoti savo išlaidas importuojamų prekių mokesčiams.

Didžiausias eksportas į Sent Vinsentą ir Grenadinus 2015 – 2020 metų laikotarpyje užfiksuotas 2016 metais. Pagrindiniai pardavimai buvo susiję su laivų, valčių ir plaukiojama įranga (2,3 mln. Eur.). Tuo tarpu kitais 2016 – 2020 metų periode Lietuva neprekiavo laivais į šią jurisdikcinę zoną. Todėl, galima manyti, kad 2016 metais Lietuvoje įkurtos bendrovės eksportavo savo prekes į kitas šalis, panaudodama Sent Visento ir Grenadino jurisdikcijoje įkurtas ofšorines bendroves, taip siekdamos optimizuoti savo mokesčius.

Lietuva su Niuje 2015 – 2020 metų laikotarpyje ekonominius santykius turėjo tik 2020 metais. Analizuojant statistinius duomenis nustatyta, kad eksporto į šią zoną nebuvo, o medienos ir medienos gaminių importas iš Niuje siekė 6 tūkst. eurų. Kadangi Niuje negamina ir neeksportuoja medienos gaminių, vadinasi importas vyko per Niuje jurisdikcinę zoną.

Analizuojant 2015 – 2020 metų Lietuvos eksporto duomenis į Singapūrą nustatyta, kad 2018 metais į šią šalį buvo parduota prekių už 500 mln. eurų. Pagrindinės prekės buvo mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai (parduota už 493 mln. eurų), bei elektros mašinos (parduota už 1,6 mln. eurų). Singapūro eksportas 2018 metais sudarė didelį kiekį Lietuvos eksporto į jurisdikcines zonas 2015 – 2020 metų laikotarpyje (3.3 pav.).

3.3. pav. Lietuvos eksporto ir importo kiekis į jurisdikcines zonas 2015 – 2020 metais.

Vien nuo 2015 iki 2018 metų, eksporto ir importo kiekis per OFC teritorijas padidėjo: eksportas padidėjo nuo 1053,2 mln. eur iki 1869,1 mln. eur. arba 43 proc., o importas nuo 902,7 mln. eur. iki 1639,5 mln. eur. arba 45 proc.

Dinamika vyrauja, nes 2018 metais stipriai išauga Singapūro eksportas (500,8 mln Eur). Ši jurisdikcinė zona bendrajam eksportui sudaro 26,8 proc. dalį 2018 metų eksportui. Singapūras yra pirmoji Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) valstybė narė, sudariusi susitarimą su ES (http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/lt/trade_lt.pdf). Tikėtina, kad tai pagrindinė priežastis dėl kurios išaugo eksporto rodiklis 2018 metais.

Didžiausi eksporto kiekiai 2015 – 2020 metų laikotarpyje užfiksuoti į Airijos, Honkongo, Nyderlandų, Singapūro ir Šveicarijos teritorijas (3.1. lentelė). Tačiau, šių šalių vertinti vien tik kaip ofšorinių jurisdikcijų negalime, nes prekyba vyksta ne tik per ofšorines bendroves, bet vykdoma ir reali prekyba su šiomis šalimis. Šiose šalyse taikomas gana ne mažas pelno mokestis: Airijoje – 12,5 proc., Honkonge – 16,5 proc., Nyderlanduose – 10 proc., Singapūre – 17 proc., Šveicarijoje – nuo 11,4 proc. iki 24,4 proc. Šveicarija ir Nyderlandai labiausiai „paslepiančios“ ofšorinę veiklos formą, tačiau mokesčių lengvatų jose kur kas mažiau, o valdžios keliami reikalavimai didesni nei kitose prieš tai išvardintose lengvatinių mokesčių zonose (3.1 lentelė). Be to, Šveicarija ir Nyderlandai labiau tinka specifinei veiklai – holdingui, draudimui, bankininkystei.

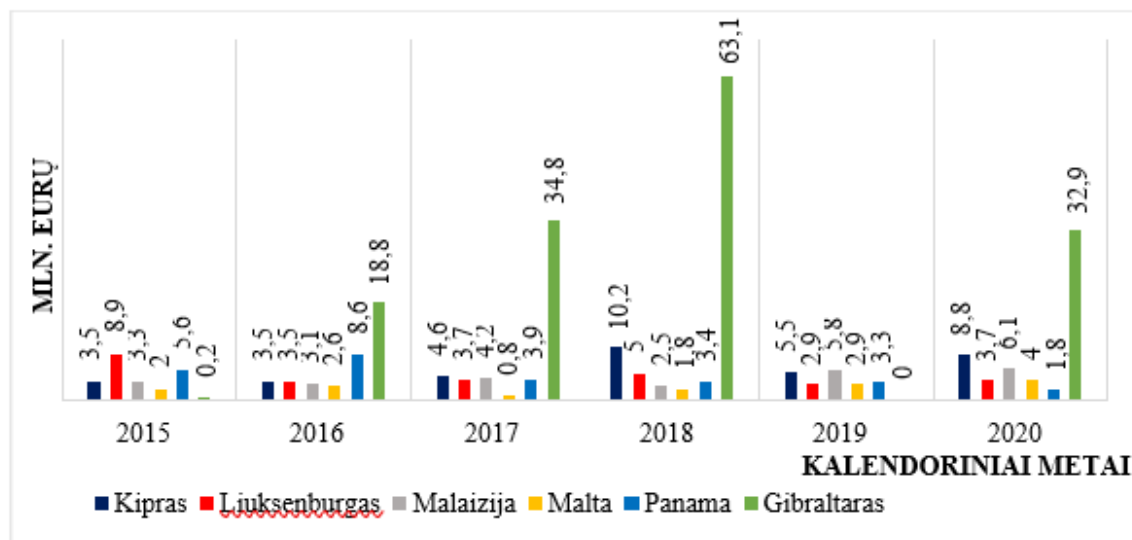
Taip pat išelminuojamos dar keletas jurisdikcijų, tai Sent Kitsas ir Nevis, Vanuatu, Kuko salos ir t. t. Tai naujos ofšorines jurisdikcijos, paprastai laikomos nestabiliomis ir su neaiškia ateitimi. Šiose jurisdikcijose registruotų ofšorinių įmonių statusas kelia abejonių. Mažai Lietuvos ekonomiką įtakoja tokios šalys, kaip Antigva ir Barbuda, Barbadosas, Bermuda, Grendlandija, Niuje, Sant Lucija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Turkų ir Kosų salos, todėl šių jurisdiksinių valstybių toliau nenagrinėsime.

Išeliminavus minėtas jurisdikcines zonas, su kuriomis Lietuva turėjo nežymius eksporto ir importo santykius lieka 20 jurisdikcijų (3.2 lentelė).

3.2 lentelė. Jurisdikcinių zonų importas ir eksportas su kuriomis Lietuva turi reikšmingus prekybinius santykius 2015 – 2020 metais.

Eil. nr.	Jurisdikcinė zona	EKSPORTAS, mln. Eur						IMPORTAS, mln. Eur					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Angola	0,6	25,2	2,7	1,5	1,2	2,8	0	21,1	0	0	0	0
2	Bahamas	0,1	0,8	0,2	0,3	0,3	0,4	0	0	0	0	0	0
3	Bahreinas	0,2	0,2	0,3	0,3	7,1	0,3	0,1	0	0	0,1	0,1	0,8
4	Belizas	0,3	1,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0	0	0	0,3	0	0
5	Didžiosios Britanijos Mergelių salos	0,3	0,5	7,8	0	0	0	0	0	0,1	0,3	0	0
6	Kaimanu salos		0	1,4	0		1,4		0	0	0		0
7	Kosta Rika	0,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,2	0	0,1	0,2	1,1	2,2	7,5
8	Kipras	3,5	3,5	4,6	10,2	5,5	8,8	3,1	51,8	28,4	9	42,4	68,1
9	Dominika	0,2	0,1	0	0,3	0,1	0,2	0	0	0	0	0,2	0
10	Gibraltaras	0,2	18,8	34,8	63,1	0	32,9	0	0	0	0	0	0
11	Libanas	2,3	1,3	1,1	1,9	5,6	3,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,1
12	Lichštenšteinas	0,1	0	0	0,2	0,1	0,1	0,2	0,5	0,1	0,1	0,1	0,2
13	Liuksemburgas	8,9	3,5	3,7	5	2,9	3,7	10	16	16,1	18,6	16,9	15,9
14	Makao	0	0	0,4	0,3	1,1	0,2	0,1	0	0	0	0	0
15	Malaizija	3,3	3,1	4,2	2,5	5,8	6,1	8,4	8,5	11,2	7,1	7,2	7,3
16	Malta	2	2,6	0,8	1,8	2,9	4	0,9	1,5	1,6	3	0,8	4
17	Maršalo salos	0,1	0,1	0,1	0,4	0,2	0,8	0	0	0	0	0	0
18	Mauricijus	0,6	1,3	0,5	0,4	0,4	0,3	0	0	0	0	0	0
19	Panama	5,6	8,6	3,9	3,4	3,3	1,8	0,4	0	0,9	42,3	0	0
20	Seišeliai	0	1,1	0,6	0,1	1	0,1	0	0	0	0	0	0
VISO		28,4	71,9	67,5	92,6	38,3	67,6	23,3	99,6	58,8	82,2	70,2	103,9

Daugiausiai Lietuvos ekonomika turi įtakos Kipro, Gibraltaro, Liuksemburgo, Malaizijos, Maltos ir Panamos šalys. Šių jurisdikcinių zonų eksporto procentinė dalis sudaro didelę reikšmę palyginus su visu jurisdikcinių teritorijų procentu (3.4 pav.).

3.4. pav. Lietuvos eksportas į analizuojamas jurisdikcines zonas.

Pagal 3.5. pav. matome, kad Lietuva daugiausiai eksportuoja produkcijos 2015-2020 metų laikotarpyje į Gybraltarą. 2018 metais iš Lietuvos į Gibraltarą buvo eksportuota prekių už 63,1 mln. eurų. Detalizuojant Lietuvos eksporto statistinius duomenis nustatyta, kad 2015 – 2020 metų laikotarpyje pagrindinės eksportuojamos prekės buvo mineralinis kuras, mineralines alyvos.

Analizuojant eksportą į Kiprą nustatyta, kad daugiausiai buvo eksportuota mėsos ir jū produktų, pieno, gaminių iš javų, nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai, medienos ir jū gaminių. Tačiau, 2018 metais, eksportas pasiekia maksimumą: pagrindinė parduodama prekė buvo įvairūs chemijos produktai (pardavimai siekė 5 mln. eurų).

Nagrinėjant Lietuvos eksportą į Liuksemburgą, nustatyta kad 2015 metais jis vyrauja didžiausias, o nuo 2016 metų iki 2020 metų laikosi stabiliai. 2015 metais eksporto rodiklis aukščiausias, nes Lietuva tuo metu į Liuksemburgą eksportavo plastiko ir jū dirbinių vien už 8,2 mln. eurų, o tai sudarė 92 proc. viso eksporto dalies šiais metais.

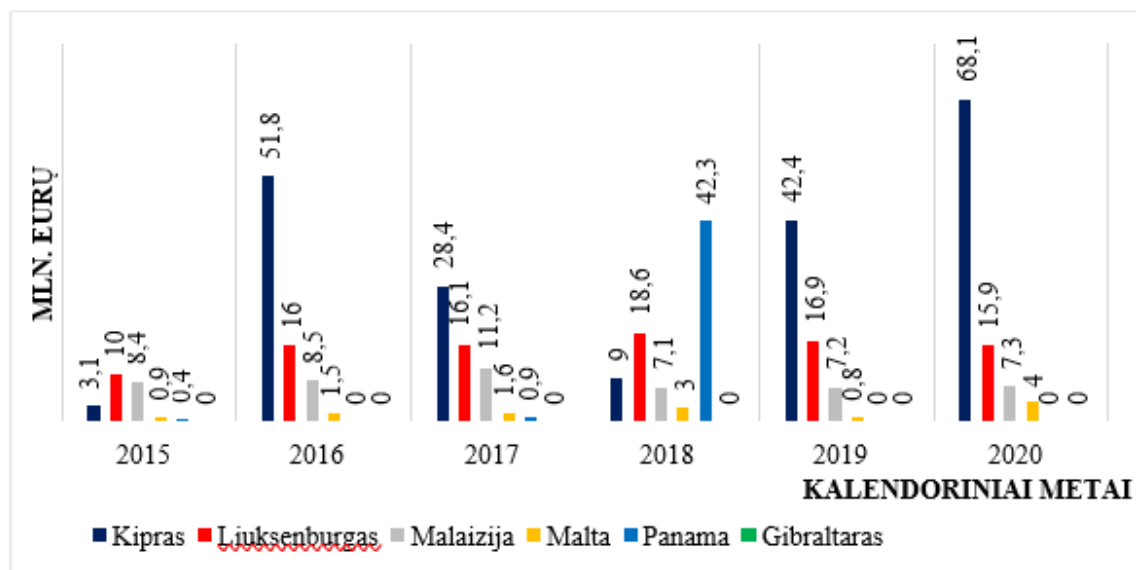
2015 – 2020 metų laikotarpyje eksportas į Malaiziją pats stabiliausias, lyginant su visų šešių jurisdikcinių zonų eksportu (4.5 pav.). Pagrindines eksportuojamos prekes yra pienas (2020 metais parduota net už 1,9 mln. eurų), javai (2017 metais parduota už 2,8 mln. eurų), mediena (2015 metais parduota už 0,4 mln. eurų). Taip pat ne maža dalį sudarė plastikai ir jū dirbiniai, įvairūs chemijos produktai, trąšos, mineralinis kuras.

Analizuojant eksportą į Maltą, pastebėta, kad didelę dalį eksportuojamų prekių sudaro pienas, mėsa, gyvulinės kilmės maistas, gaminiai iš javų, tabakas, mineralinis kuras, farmacijos produktai, plastikas ir jū gaminiai, mediena. Tačiau Lietuva į šią šalį eksportuoja ir branduolinius reaktorių, mašinas ir mechaninius įrenginius, elektros mašinas. Ypač dideli pardavimai užfiksuoti 2020 metais, kurie matomi ir 3.5. pav. Analizuojant eksporto statistinius duomenis pastebėta, kad 2019 metais buvo eksportuota prekių už 1,4 mln. eurų. Pagrindinė produkcija buvo laivai, valtys ir plaukiojantys

įrenginiai.

Galiausiai, analizuojant eksportą į Panamą nustatyta, kad 2015 ir 2016 metais eksportas didžiausias, nes į šią šalį buvo tiekama vatos, veltinių ir neaustinių medžiagų (2015 už 2,6 mln. eurų ir 2016 už 3,1 mln. eurų). Be to, tais pačiais metais užfiksuoti dideli laivų, valčių ir plaukiojamųjų įrenginių pardavimai (atitinkamai 2,0 mln. eurų ir 3,1 mln. eurų). 2015 – 2020 metų laikotarpyje, taip buvo tiekiami branduoliniai reaktoriai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, elektros mašinos.

Pagal 3.2. lentelę nustatyta, kad Lietuvoje didžiausias importas 2015 – 2020 metų laikotarpyje užfiksuotas iš šių jurisdikcinių zonų (3.5 pav.).

3.5 pav. Lietuvos importas iš analizuojamų jurisdikcinių zonų.

Akivaizdu, kad iš Kipro vyrauja didžiausias importas į Lietuvą, o 2020 metais importo kiekis siekė net 68,1 mln. eurų. Detaliau nagrinėjant importo statistinius duomenis nustatyta, kad 2016 – 2017 metais ir 2019 – 2020 metais pagrindinės importuojamos prekės į Lietuvą buvo farmacijos produktai, branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai, elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys, 2015 metais spaudos knygos sudarė 1,3 mln. eurų, 2019 ir 2020 metais antžeminio transporto priemonės sudarė atitinkamai 1,8 mln. eurų ir 1,3 mln. eurų įvairios optikos ir fotografijos prekės. Tačiau pačią didžiausią dalį sudarė laivai, valtys ir plaukiojantieji įrenginiai, nors Kipras šių prekių negamina (3.3 lentelė).

3.6 lentelė. 2015 – 2020 metų laivų, valčių ir plaukiojimo įrenginių importas iš Kipro.

Metai	Suma, mln Eur.	Procento dalis, proc.
2015	0	0
2016	45,0	86,5
2017	21,43	44,4
2018	3,5	32,0
2019	29,73	49,2
2020	53,50	81,6

Liuksemburgas viena iš stabiliausiai importą tiekiančių jurisdikcinių zonų, kadangi nuo 2016 metų iki 2020 metų importo rodiklis kinta nežymiai, vos 13 proc. Detalizuojant pagrindines importo šakas nustatyta, kad į Lietuvą daugiausiai tiekė geležį arba plieną ir jų dirbinius, branduolinius reaktorius, katilus, mašinas ir mechaninius įrenginius, elektros mašinas ir įrenginius bei jų dalis, antžeminio transporto priemonės, kurių sumos sieke kelis mln. eurų (3.4 lentelė).

3.7 lentelė 2015 – 2020 metų Lietuvos importas iš Liuksemburgo.

Metai	Preke	Suma, mln Eur.	Procento dalis, proc.
2015	Antžeminio transporto priemonės	0,3	3,0
2016		1,5	9,4
2017		2,0	12,4
2018		2,3	12,4
2019		1,2	7,1
2020		0,8	5,0
2015	Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai	5,1	51,0
2016		6,9	43,1
2017		7,4	46,0
2018		7,6	40,9
2019		6,1	36,1
2020		2,1	13,2
2015	Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys	0,2	2,0
2016		0,4	2,5
2017		0,2	1,2
2018		0,4	2,2
2019		0,5	3,0
2020		1,6	10,1
2015	Geležis ir plienas (juodieji metalai)	0,9	9,0
2016		2,9	18,1
2017		2,6	16,1
2018		2,2	11,8
2019		1,3	7,7
2020		1,0	6,3

Akivaizdu, kad ši jurisdikcija tokių prekių negamina, todėl importas į Lietuvą vykdomas per

šioje šalyje jurisdikcinėse zonose įkurtas ofšorines bendroves.

Analizuojant Malaizijos importą 2015 – 2020 metas iš 3.3. pav. matoma, kad taip pat nemažai prekių importuota į Lietuvą. Pagal statistinius duomenis nustatyta, kad kaip ir Liuksemburge, pagrindinės prekės buvo branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys, antžeminio transporto priemonės (3.8 lentelė).

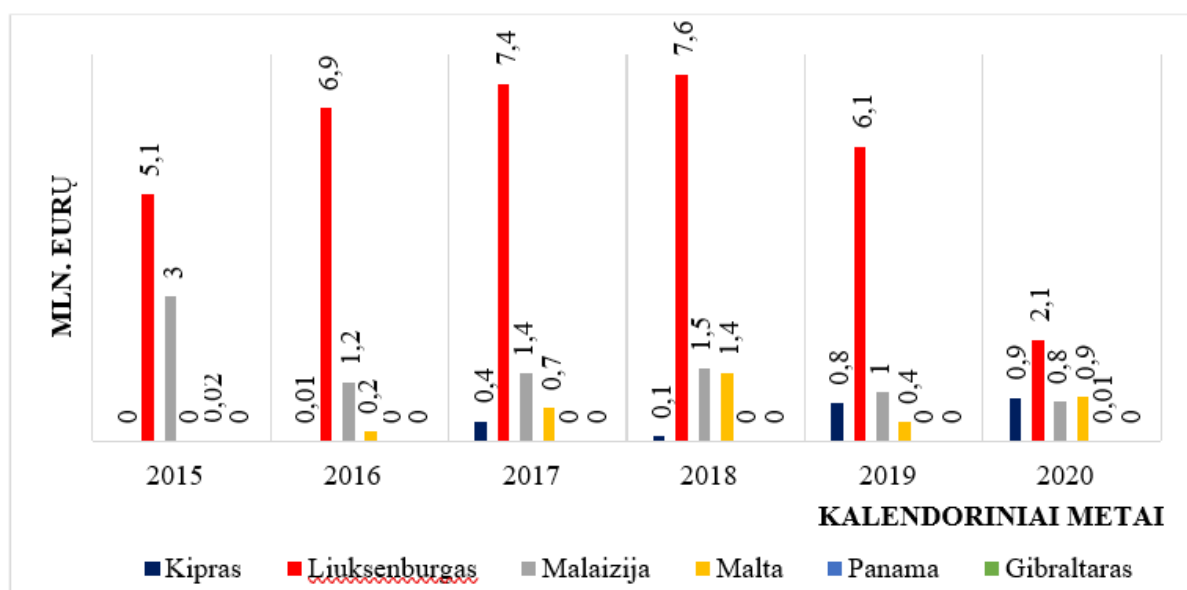
3.8 lentelė. 2015 – 2020 metų Lietuvos importas iš Malaizijos.

Metai	Preke	Suma, mln Eur.	Procento dalis, proc.
2015	Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai	3,0	35,7
2016		1,2	14,1
2017		1,4	12,5
2018		1,5	21,1
2019		1,0	13,9
2020		0,8	11,0
2015	Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys	0,6	7,1
2016		0,8	9,4
2017		0,9	8,0
2018		1,1	15,5
2019		1,1	15,3
2020		0,9	12,3
2015	Antžeminio transporto priemonės	0,9	10,7
2016		2,6	30,6
2017		4,0	35,7
2018		0,9	12,7
2019		0,5	6,9
2020		0,5	6,8

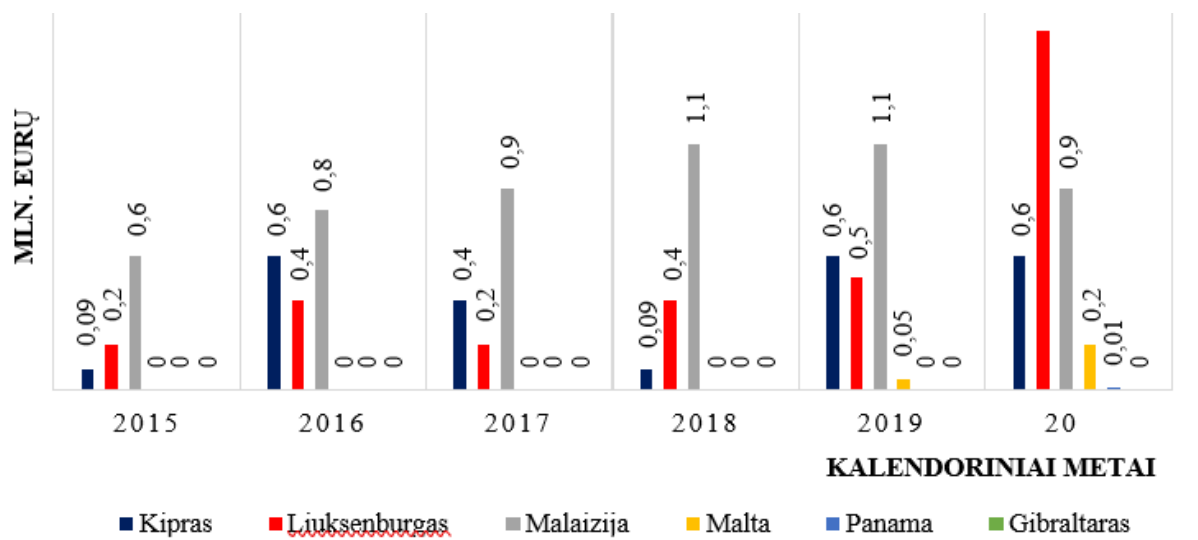
Panamos importas užfiksuotas 2017 metasi, kuris siekė vos 0,9 mln. eurų, o sekančiais 2018 metais, išaugo net iki 42,3 mln. eurų. Kaip jau minėjome anksčiau, Panama 2018 metais į Lietuvą importavo mineralinį kurą, nors tokios produkcijos negamina.

Analizuojant Maltos importą akivaizdu (3.3. pav.), kad didžiausias šis buvo 2018 metais ir 2020 metais, nes iš šios jurisdikcijos daugiausia buvo tiekama farmacijos produktų. Taip pat, branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių (vien 2018 metais siekė 1,4 mln. eurų sumą), antžeminio transporto priemonių, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis (vien 2018 metais tai siekė 0,8 mln. eurų sumą). 2020 metais daugiausiai importuota optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos prekių už 1,2 mln. eurų. Visų šių prekių Malta negamina, šioje šalyje didžiausios pajamos gaunamos iš turizmo.

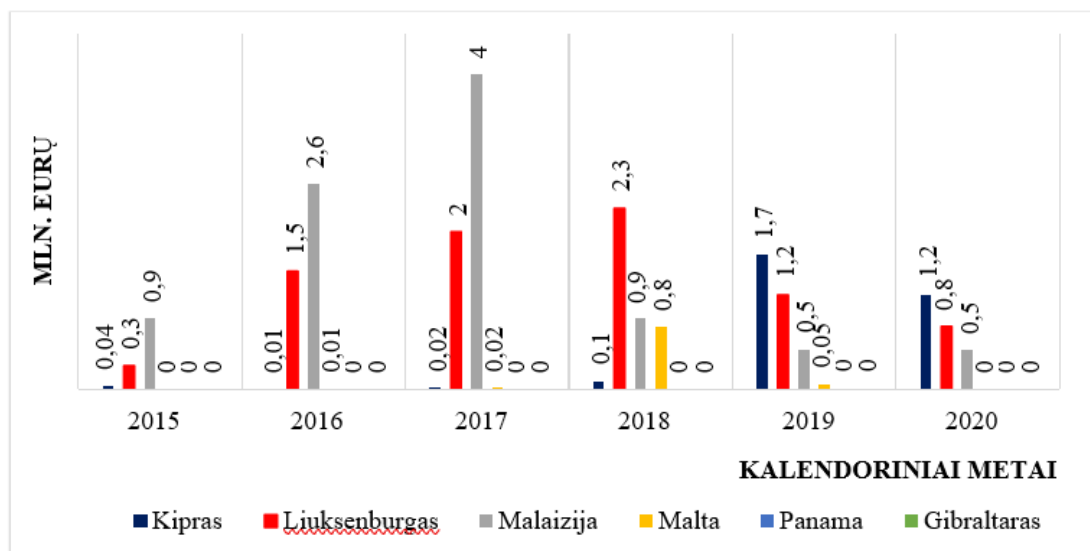
Atlikus juridikinių zonų analizę nustatyta, kad ne maža dalis eksporto ir importas, vykdomas per ofšorines bendroves, taip siekiant sumažinti mokesčius. Steigiant ofšorines bendroves daugiausiai naudojamos Kipro, Gibraltaro, Liuksemburgo, Malaizijos, Maltos ir Panamos juridikines zonas. Detalizuojant importo prekes nustatyta, kad didžioji importuojamų prekių sąrašą sudaro branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai, elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys, antžeminio transporto priemonės, laivai, valtys ir plaukiojantieji įrenginiai. Palyginus šių prekių importą tarp pačių juridikinių teritorijų nustatyta, kad Liuksemburgas daugiausiai importuoja branduolinius reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių (3.6 pav.), Malaizija – elektros mašinų ir įrenginių bei jų dalis, bei antžeminio transporto priemones (3.7 pav.) ir (3.8 pav.), Kipras – laivus, valtys ir plaukiojamuosius įrenginius (3.9 pav.).

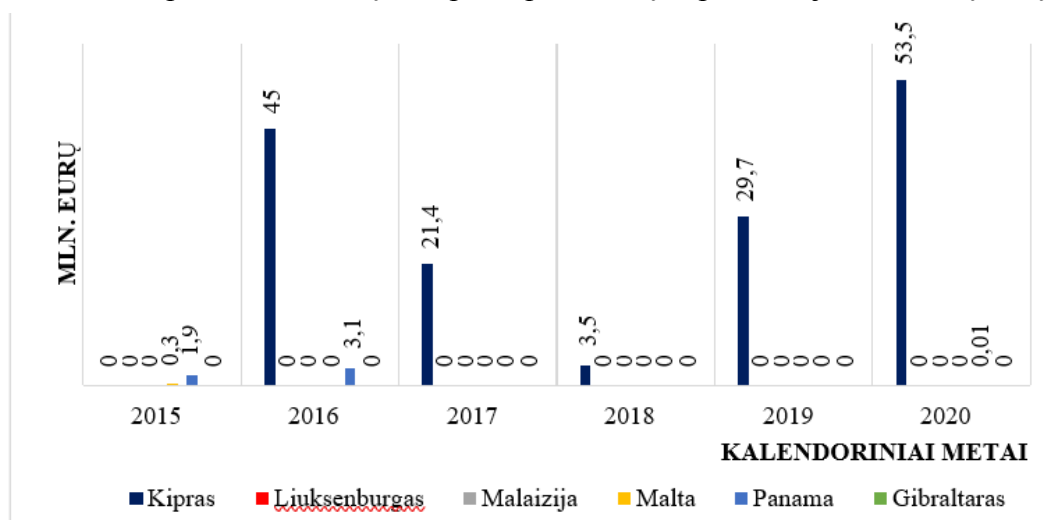
3.8 pav. Branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių importas iš juridikinių zonų.

3.9 pav. Elektros mašinų ir įrenginių bei jų dalių importas iš jurisdikcinių zonų.

3.10 pav. Antžeminių transporto priemonių importas iš jurisdikcinių zonų.

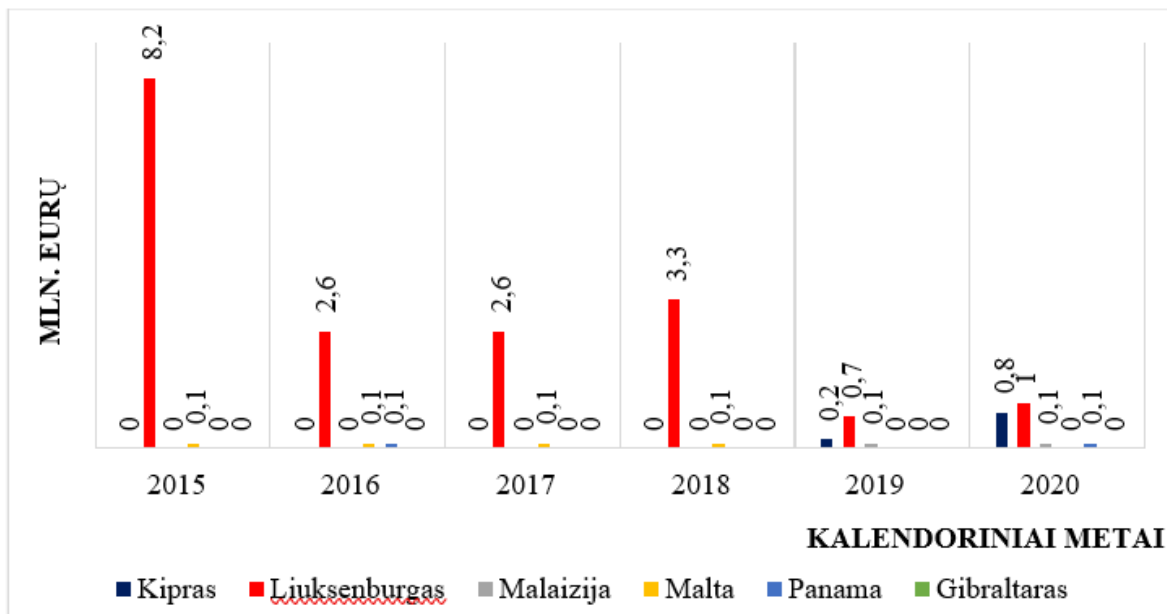

3.11 pav. Laivų, valčių ir plaukiojamųjų įrenginių importas iš jurisdikcinių zonų.

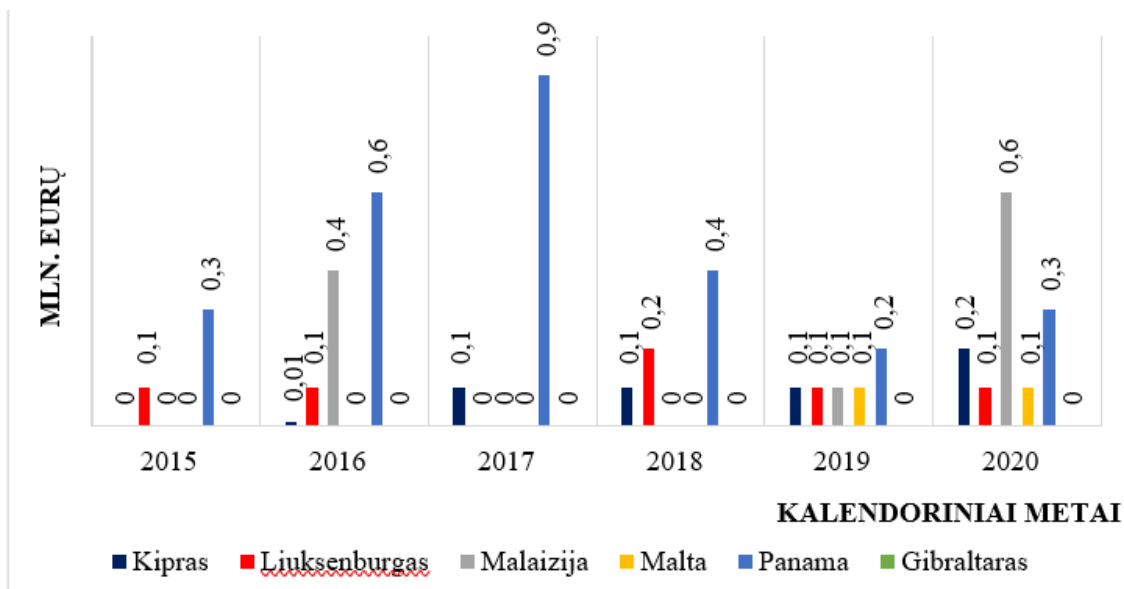
Pagal 3.6-3.11 paveikslus galime daryti išvadą, jeigu planuojama įsteigti antžeminių transporto priemonių ofšorinę bendrovę, geriausia tai daryti Malaizijoje arba jeigu planuojama įsteigti laivų, valčių ir plaukiojančių įrenginių įmonę, tai geriausia daryti Kipre. Taip būtų sutaupomi mokesčiai ir gaunamas didesnis pelnas.

Detalizuojant eksporto prekes nustatyta, kad didžioji eksportuojamų prekių sąrašą sudaro branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai, elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys, laivai, valtys ir plaukiojantieji įrenginiai. Palyginus šių prekių importą tarp pačių

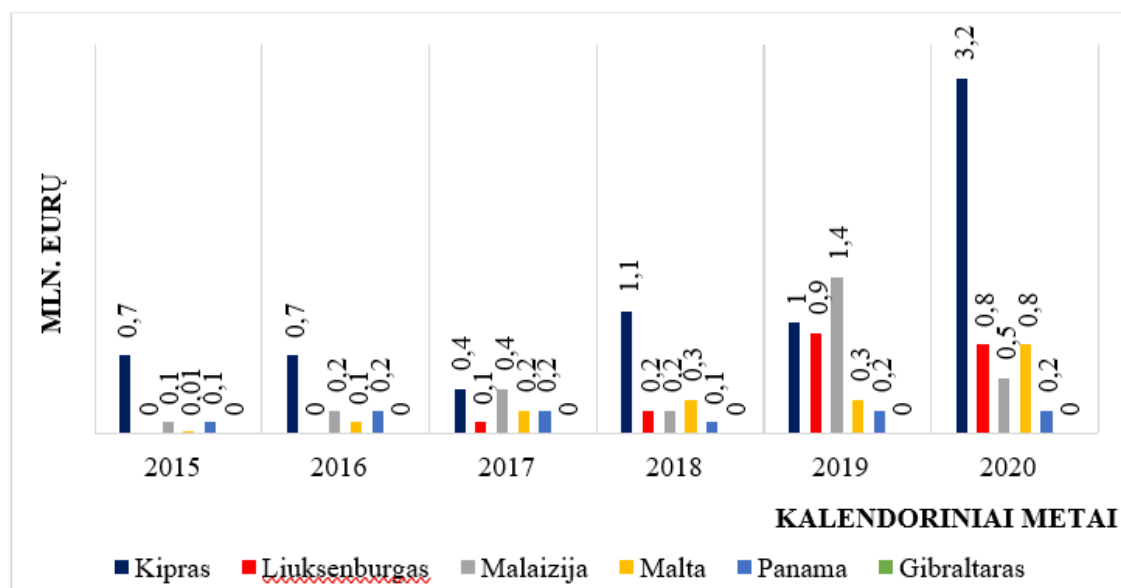
jurisdikcinių teritorijų nustatyta, kad į Liuksemburgą daugiausiai eksportuojami plastikas ir jų gaminiai (3.10 pav.), į Panamą – branduolinius reaktorius, katilus, mašinas ir mechaninius įrenginius (3.11 pav.), į Kiprą – elektros mašinas ir įrenginius bei jų dalis, bei antžeminio transporto priemonės (3.12 pav.), į Gibraltarą – mineralinį kurą, mineralinę alyvą ir jų distiliavimo produktus (3.13 pav.), į Panamą ir Maltą – laivus, valtis ir plaukiojamuosius įrenginius (3.14 pav.).

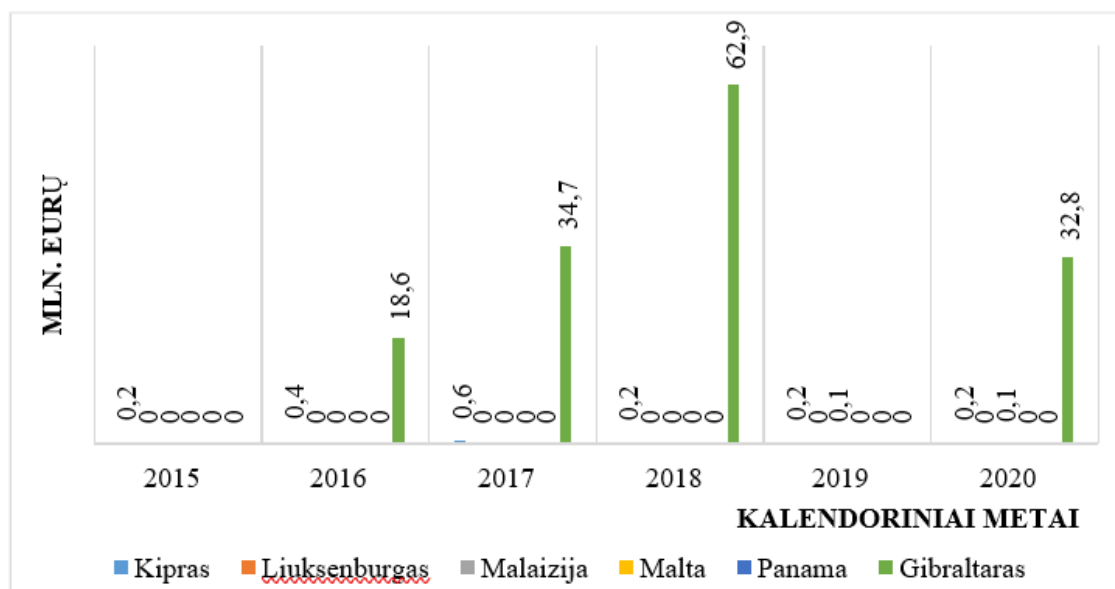
3.12 pav. Plastiką ir jų gaminių eksportas į jurisdikcines zonas.

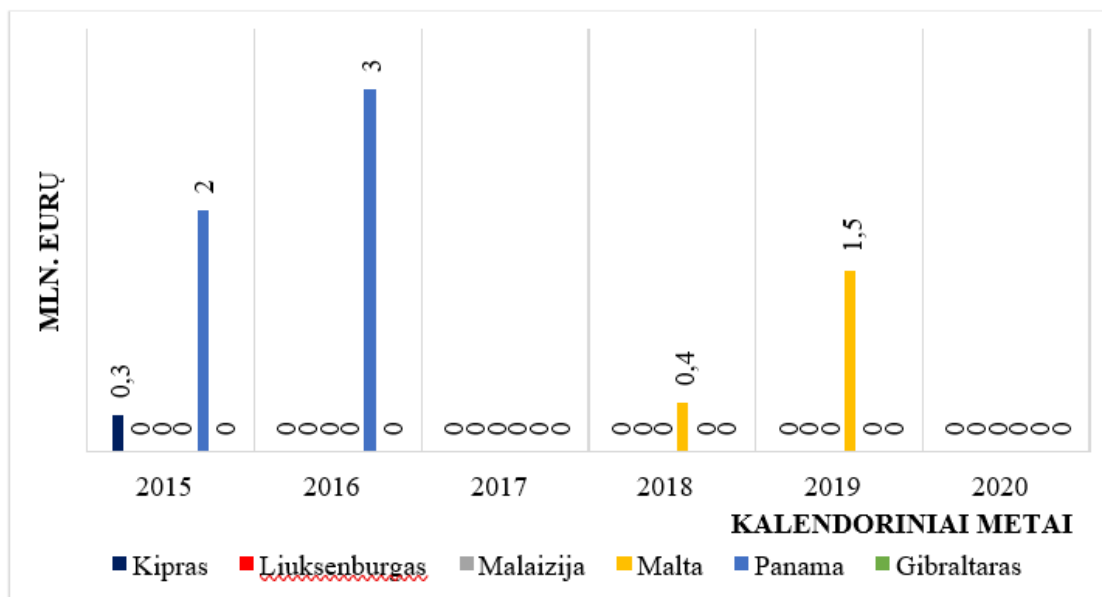
3.13 pav. Branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių eksportas į jurisdikcines zonas.

3.14 pav. Elektros mašinų ir įrenginių bei jų dalių eksportas į jurisdikcines zonas.

3.15 Mineralinio kuro, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktų eksportas į jurisdikcines zonas.

3.16 pav. Laivų, valčių ir plaukiojamųjų įrenginių eksportas į juridikines zonas.

Atsižvelgus į pelno mokestį Gibraltaras, Malta ir Kipras yra labiau prestižinės juridikcijos ir kelia tam tikrus reikalavimus registruotų įmonių veiklai, būtina mokėti nedidelius pelno mokesčius. Akivaizdu, jog renkantis kur įkurti ofšorinę bendrovę, reiktų atsižvelgti ne tik į mokesčius, bet ir į viešinimą ir į konfidencialumą. Pavyzdžiui, Panamoje paprastai egzistuoja tik fiksuotas kasmetinis perregistravimo mokestis, o valdžia nereikalauja audito ir finansinės atskaitomybės. Nors daugeliu atžvilgių jų finansinė politika palanki verslui kurti, vis dėlto esama vieno didelio trūkumo – aiški ofšorinė priklausomybė, kurią puikiai matys verslo partneriai ir valstybės institucijos.

Taigi atlikus tyrimą, galima teigi, kad tarptautinė prekyba per ofšorines zonas Lietuvos ekonomikai ir BVP augimui didelės įtakos nedaro, nes importo – eksporto procedūrų apimtys nėra didelės palyginus su bendruoju importo/eksporto kiekiu.

Visos aptartos juridikcines zonas, naudojamos ofšorinių bendrovių įkūrimui, kurios naudojamos prekybai su nepriklausomų valstybių sandraugų šalimis, kaip Armenija, Baltarusija, Rusija, Ukraina ir kt., siekia trijų dalykų:

- 1) maksimaliai susimažinti mokamą pelno mokestį (dažniausiai parodomas 1-2 proc. pelningumas);
- 2) paslėpti kapitalo kilmę (nuo to neretai priklauso ir asmenų atsakomybė);
- 3) siekiama išvengti valiutos kontrolės (<http://sc.bns.lt/view/item.php?id=175405>).

Detaliai išanalizavus juridikcinių zonų importą galime teigti kad, paprastai iš šalies išvežamos tos prekės, kurių gamyboje valstybė yra pranašesnė, ir atvirkščiai – įvežama tos, kurių šalis pasigaminti negali, ar jų gamyba atsieina per brangiai, ir nėra pakankamai konkurencinga. Daugelio prekių mažais kiekiais gaminti paprasčiausia nėra ekonomiškai, ir geresnis sprendimas yra tokių gaminių įsivežti.

Kiekviena valstybė stengiasi didinti eksportą ir taip gerinti savo prekybos bei einamosios sąskaitos balansą. Bet didinti eksportą nėra taip pat paprasta – konkurencija pasaulyje didelė. Daugelis valstybių stengiasi apginti savo rinkas muitais bei kitomis priemonėmis. Kai kalbama apie eksportą – esminę dalį visuomet sudaro prekės, nes jos kur kas paprasčiau eksportuojamos nei paslaugos. Vis tik, ekonomikose vis didesnę dalį atsiiriekiant paslaugoms, bei sudėtingėjant tarpvalstybiniam ryšiams, paslaugų eksportas taip pat įgauna ryškią tendenciją.

IŠVADOS

1. Ofšorinė įmonė - užsienio valstybėje įsteigta, bet jokia veikla toje valstybėje neužsiimanti įmone, leidžia sumažinti arba visiškai panaikinti veiklos mokesčius.

2. Pagrindinis ofšorinių jurisdikcijų privalumas – galimybe sumažinti produkto kaštus, legaliai sumažinti mokesčius ir apsaugoti savo turtą. Pasaulyje yra apie 50 ofšorinių jurisdikcijų, kurioms būdingas politinis stabilumas, nuosavybės ir finansinių operacijų atlikimo konfidencialumas.

3. Steigiant ofšorinę įmonę reikia atsakingai planuoti mokesčius, siekiant kuo didesnio pelno. Mokesčių planavimas yra sudedamoji finansinio planavimo dalis, analizei atliekama tiek ekonomikos, tiek teisės mokslų.

4. Tarptautinė prekyba per ofšorines zonas Lietuvos ekonomikai ir BVP augimui didelės įtakos nedaro, nes importo – eksporto procedūrų apimtys nėra didelės palyginus su bendruoju importo/eksporto kiekiu. Apžvelgus 2015 m. – 2020 m. importo/eksporto procedūrų vertes ofšorinėse zonose, darytina išvada, kad į Lietuvą importuojamų prekių dalis sudaro didesnę dalį nei eksportuojamų iš Lietuvos.

ŠALTINIAI

1. Alstadsaeter, A., Johannesen N., Zucman, G. (2017). Who Owns the Wealth in Tax Havens? Macro Evidence and Implications for Global Inequality. NBER working paper, 23805, 1-33.
2. Bagdonavičius, S. (1999). Ofšorinės firmos versle: schemos apžvalgos patarimai. Vilnius.
3. Barrera, R., Bustamante, J. (2018). The rotten apple: tax avoidance in Ireland. *The international trade journal*, 1.
4. Baghdadi L., Kheder S., Aroui H. (2019). Assessing the Performance of Offshore Firms in Tunisia. *Journal of Economic Integration* , Vol. 34, No. 2.
5. Beurden V., Jonker T., Jonker J. (2013). A perfect symbiosis: Curaçao, the Netherlands and financial offshore services, 1951-2013 . *Financial History Review*.
6. Blinder A., Krueger A. (2013). Alternative Measures of Offshorability: A Survey Approach. *Journal of Labor Economics* , Vol. 31, No. 2.
7. Botis, S. (2011). Features and advantages if using tax havens. *Bulletin of the transilvania University of Brasov*, 7 (56).
8. Braunerhjelm P., Eklund E. (2014). Taxes, tax administrative burdens and new firm formation. *Kyklos*, 67 (1), 1-11.
9. Bruccoli M., Perrone G., Mazzola E., Handfield R. (2019). The magnitude of a product recall: offshore outsourcing vs. captive offshoring effects. *International Journal of Production Research*, Vol. 57, No. 13.
10. Carr B., Macnaughton A. (2017). Offshore tax evasion. *Canadian Tax Journal*, 65(3), 633-636.
11. Chang W. (2012). The economics of offshoring. *Global journal of economics*. Vol. 1, No. 2.
12. Company Express Ltd. (2000). Company Express brochure offshore company formation. GB: London. 48 p.
13. Dwyer T. (2005). „Harmful“ tax competition and the future of offshore financial centres, such as Vanuatu.

14. Erdos, E. (2010). Tax optimization, tax avoidance or tax evasion? Contributions to the offshore companies legal background. *Juridical current*, 13.
15. Edwards. Ch., de Rugy, V. (2002). International Tax Competition A 21st-Century Restraint on Government // Cato Institute. Policy Analysis.
16. Europos Komisija (2016), Agresyvus mokesčių planavimo pažabojimas. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_curbing-aggressive-tax-planning_lt.pdf, žiūrėta 2021-11-23.
17. European Investment Fund. (2009). Revised policy on offshore financial centres and governance transparency.
18. Friedman R. (2007). Living tax free. TTD: International.
19. Gaidelys V. (2005). Ofšorinių bendrovių įtaka Lietuvos ekonominiams saugumui. *Kauno technologijos universitetas. Ekonomika ir vadyba*.
20. Gaidelys V. (2016). Review of the Methods for the Evaluation of the Investment in the Offshore Centers. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 27(5), 509–518.
21. Gaidelys, V., Remeikienė, R., Gasparenienė, L. (2014). The aspects of employing of offshore companies in industrial corporations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, vol. 156. =client)
22. Gillespie P. (2010). Taxing matters: the g20 and offshore tax havens. Twn.
23. Gravelle, J. G. (2015). Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion. *Congressional research service*.
24. Gudynienė G. (2008). The legality of offshore enterprises. *Baltic journal of law & politics*.
25. Henry, J. S. (2012). The price of offshore revisited. TJN, 1-46.
26. Yeoh, William and Koronios, Andy 2010, Critical success factors for business intelligence systems, *Journal of computer information systems*, vol. 50, no. 3, Spring, pp. 23-32.
27. Karpavičius H. (2010). Evaluating Lithuania's export competitiveness in the Intra-EU trade. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 1 (17), p. 65-72.
28. Krugman, P. R., Obstfeld, M. (2006). International economics. Theory and policy. Seventh edition. Printed in the USA: Pearson Education International.
29. Lamaj J. (2015). The impact of international trade and competition market on developing

- countries. Managing intellectual capital and Innovation for sustainable and inclusive society, 1533- 1540.
30. Mihir A., Desai C., Fritz F., James R., Hines Jr. (2006). Do tax havens divert economic activity? *Economics letters*, Volume 90, Issue 2, p. 219-224.
 31. Murau S., Rini J., Haas A. (2020). The evolution of the Offshore US-Dollar System: past, present and four possible futures. *Journal of Institutional Economics*, 16, 767–783.
 32. NAVICKAS, Valentinas. (2003) *Valdymo kontrolė tarptautinėse firmose: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija. 158 p. ISBN 9986-13-956-2
 33. O'Donovan J., Zeume S., Wagner H. (2019). The Value of Offshore Secrets: Evidence from the Panama Papers. *Oxford University Press on behalf of The Society for Financial Studies*.
 34. Offshore Financial Services Information Center. (1998). Comparison of Offshore Jurisdictions for International Business Companies. UK: British Virgin Islands.
 35. Pai A., Basu S. (2007). Offshore technology outsourcing: Overview of management and legal issues. *Business Process Management Journal* 13(1):21-46.
 36. Paulauskas A. (2006). Mokesčių vengimo sąvoka, požymiai bei santykis su mokesčių slėpimu. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 15, p. 37.
 37. Ramirez L., Dap M., Pieters V., Godschalk C., Eliazer S. (2018). Tax alternatives and/or Incentives for offshore companies. *Newsflash*.
 38. Ramona Mara, E. (2015). Determinants of tax havens. *Emerging Markets Queries in Finance and Business. Procedia Economics and Finance* 32 (2015) p. 1638 – 1646.
 39. RAPPLE, Colm. (2004) *Tax haven?* UK.
 40. Roberts, M. (2015). Offshore abenomics. *International Financial Law Review*, 34(6), 45-).
 41. Sharman J. (2010). Offshore and the new international political economy. *Review of International Political Economy* , No. 1.
 42. Stungys, K., Galdikas, K., Venslovas, I., Sakalauskas, A. (2001) *Ofšorinis Verslas*. Vilnius: Uab Kredito Brokeris. 646 P. Isbn 9986-555 23-X.
 43. Sun K., Wong Y. (2013). Offshore Financial Centres and Offshore Business Structures. *Austl. TAXF*. 787.
 44. Tang J., Assche A. (2017). Multinationals and Offshoring:: Firm-Level Evidence from Canada. *Canadian Public Policy / Analyse de Politiques* , Vol. 43, No. S2.

45. Tytko A., Sukhan I., Koshchynets M. (2018). Offshore territories: positive and negative impacts on the global economy. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 4, No. 5.
46. Vainienė, R. (1998) Ofšorų medžioklė. Vilnius: Respublika.
47. Vasileva P. (2018). Current challenges to the offshore business. *Tsenov Academy of Economics – Svishtov*.
48. Vaškelaitis V., Nienius D. (2003). Ofšorinis verslas ir pinigų plovimo prevencija. *Issn 1392-278s Inžinerinė ekonomika. Nr. 4 (35)*.
49. Wu, S. (2015). Offshore opportunities. *International Financial Law Review*, 34(5), 46-47.
50. Zhao H., Yang J., Zou J., Liu Ch. (2019). Efficient Computation on Prediction of Welding Residual Stress of a Large and Complex Offshore Structure. *Journal of Ship Production and Design*, Vol. 35, No. 4.
51. Zorome, A. (2009). Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition. IMF Working paper, 87 (7), 1-34.

SANTRAUKA

Stiprėjant Lietuvos ir tarptautinių įmonių konkurencijai bei esant aktyviai ekonomikos plėtrai, sunku išsilaikyti rinkoje, todėl ofšorinės jurisdikcinės zonos tampa vis populiareesnės. Nuolatos auganti konkurencija tarp įmonių skatina jas ieškoti ne tik verslo, mokesčių optimizavimo sprendimų, bet ir rizikos versle mažinimo galimybių, todėl visame pasaulyje daugybę kompanijų vykdo savo ūkinę veiklą pasinaudodamos ofšorinėmis jurisdikcijomis.

Pagrindinis ofšoriniu jurisdikcijų privalumas – galimybė legaliai sumažinti produkto pagaminimo kaštus ir mokesčius bei apsaugoti savo turimą turtą. Ofšorinės jurisdikcijos pasižymi tokiais savybėmis kaip politinis stabilumas ir konfidencialumas nuosavybės, finansinių operacijų atlikime. Šiose zonose taikomi maži pelno, pajamų ir turto mokesčiai užsienio šalių verslininkams ir investuotojams. Tokia verslo organizavimo forma turi ir tam tikrų trūkumų - ofšorinės įmonės nuosavybės įrodymas, ofšorinės jurisdikcijos stabilumas, turto ir pajamų pervedimas bei paskirstymas iš ofšorinės įmonės į pagrindinę įmonę. Taip pat kyla dvejonų dėl mokestinio piktnaudžiavimo. Skirtingas įvairių valstybių požiūris į ofšorinį verslą nėra tinkamai teisiškai reglamentuotas ir suderintas, todėl sukelia dviprasmiškų veiklos vertinimo interpretacijų. Siekiant įkurti ofšorinį verslą jurisdikcinėje zonoje ir teisingai planuoti mokesčius, ofšorinis jurisdikcinis nenoras bendradarbiauti su kitų valstybių teisinėmis įstaigomis ir mokesčių administratoriais tampa vis aktualesne problema. Visuotinai pripažįstama, kad ofšorinis verslas daro neigiamą įtaką šalių ekonomikoms, tačiau tikslus mastas nėra iširtas. Taip pat, nėra tiksliai žinoma kokias pasekmes Lietuvai ir kitoms šalims sukelia ofšorinis verslas, todėl tikslinga gilintis į šio verslo mastus ir atlikti poveikio vertinimą.

Taigi, vertinant šalių eksporto ir importo rodiklius svarbu išsiaiškinti kokias pasekmes ir įtaką vykdomas ofšorinis verslas turi Lietuvos ekonomikai bei kokie yra šio verslo mastai. Magistro darbe keliama hipotezė - ofšorinio verslo mastai Lietuvoje yra vis didėjantis, o tai sukelia finansines neigiamas pasekmes Lietuvos ekonominiam ūkiui, nepasitvirtino.

SUMMARY

With the intensification of competition between Lithuanian and international companies and the active development of the economy, it is difficult to stay in the market, therefore offshore jurisdiction areas are becoming more and more popular. The ever-increasing competition between companies encourages them to look not only for business and tax optimization solutions, but also for business risk reduction opportunities, which is why many companies around the world operate in offshore jurisdictions.

The main advantage of offshore jurisdictions is the ability to legally reduce product manufacturing costs and fees and protect your existing assets. Offshore jurisdictions have characteristics such as political stability and confidentiality in the conduct of ownership and financial transactions. These areas are subject to low taxes on profits, income and wealth for foreign entrepreneurs and investors. This form of business organization also has certain shortcomings - proof of ownership of the offshore company, stability of offshore jurisdiction, transfer and distribution of assets and income from the offshore company to the parent company. There are also hesitations about tax abuse. Different national approaches to offshore business are not properly regulated and harmonized, leading to ambiguous interpretations of performance appraisal. In order to establish an offshore business in a jurisdictional area and plan taxes correctly, an offshore jurisdictional reluctance to cooperate with foreign law enforcement agencies and tax administrators is becoming an increasingly important issue. It is widely acknowledged that offshore business has a negative impact on countries' economies, but the exact extent has not been explored. Also, it is not known exactly what consequences offshore business has for Lithuania and other countries, therefore it is expedient to go deeper into the scope of this business and conduct an impact assessment.

Thus, when assessing the export and import indicators of the countries, it is important to find out what consequences and influence the offshore business has on the Lithuanian economy and what is the scale of this business. The hypothesis raised in the master's thesis - the scale of offshore business in Lithuania is growing, which causes financial negative consequences for the Lithuanian economy, has not been confirmed.

ANOTACIJA

Liepinaitis L. Ofšorinio verslo mastai ir pasekmės Lietuvos ekonomiam ūkiui. Vadovė prof. dr. Eglė Kazlauskienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo ir teisės fakultetas, 2022.

Baigiamajame magistro darbe apžvelgiamos pagrindinės ofšorinės jurisdikcinės zonos, aptariami jų privalumai ir trūkumai, analizuojami Lietuvos eksporto ir importo mastai į ofšorines valstybes ir jų įtaka ekonomikai.

Prasminiai žodžiai: Ofšorinės jurisdikcinės zonos, ofšorinės valstybės, mokestinis piktnaudžiavimas, pinigų plovimas, pinigų plovimas, mokesčių vengimas.

ANNOTATION

Liepinaitis L. Extent of Offshore Business and Consequences for Lithuanian Economy. Head prof. dr. Eglė Kazlauskienė. - Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Administration and Law, 2022.

The final master's thesis reviews the main offshore jurisdictional areas, discusses their advantages and disadvantages, analyzes the scale of Lithuanian exports and imports to offshore countries and their impact on the economy.

Keywords: Offshore Jurisdiction, Offshore States, Tax Abuse, Money Laundering, Money Laundering, Tax Evasion.